Biblioteksbladet

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENINGS TIDNING UTGIVEN SEDAN 1916

nr 08/2018

[s 4] Skolornas undervisning i källkritik underkänns

[s 23] BBL testar: Hackaton med personverser

[s 34] Gävleborg visar upp kulturarvet med VR-teknik

Erik Fichtelius gillar tankekartor. Så mycket att hela strategin gjorts som en.

REPORTAGE

ÖSTBERGA:
NÄR STADSDELEN FICK ETT HJÄRTA

Nu avgörs FRAMTIDEN

[s 11] Bara några månader innan den nationella biblioteksstrategin ska ligga klar har utredaren Erik Fichtelius mött kårens kritik.

Giftfria visioner

Brittiska Oxford Dictionaries har redan valt årets ord för 2018. Det blev toxic. Ett adjektiv som kan betyda giftig, jättedålig, obehaglig eller skadlig. Under året har det använts frekvent i miljösammanhang, konstaterar uppslagsverkets redaktion – man har pratat och skrivit om giftig luft, gas, sopor och inte minst om plast. Men det har också använts bildligt, för att beskriva arbetsplatser, skolor, relationer och stress. Eller de giftiga samtalen i sociala medier.

Det får mig att fundera på vad som är årets ord i biblioteksammanhang 2018. Och jag tror att det är visioner. I hård konkurrens med framtid, digitalisering, användare, demokrati och mötesplats.

I HAAG har ifla:s ledning gnuggat geniknölarna för att formulera en samlad global vision av inspel från hela världens professionella. I Stockholm har sekretariatet för en nationell biblioteksstrategi gjort detsamma. På bokmässan samlades Svensk biblioteksförenings mest dedikerade medlemmar för en visionsworkshop. Resultatet ska presenteras på årsstämman nästa år.

Men vad innehåller då visionerna?

JA, DE SER INTE så märkvärdiga ut. I IFLA:s *Global vision report* som släpptes i mars hade röster från 213 länder bland annat enats om att biblioteken måste ”stå starka som den intellektuella frihetens förkämpar”. Först i uppräkningen av tio punkter för framtiden ligger fri och jämlik tillgång till information och kunskap. Man kan invända att det låter som samma vision som funnits sen folkbiblioteken startade. Det finns kanske till och med de som tycker att visionen redan är genomförd. Men då har de kanske inte prövat att vara till exempel ett barn med funktionsvariationer. Region Stockholms nya rapport *Funkar det?* visar att bara hälften av biblioteken i Stockholms län har anpassad verksamhet så att barn med funktionsvariationer kan delta i den.

Grejen med visioner är att det kvittar hur läckra de är om man inte uppfyller dem.

I ALE KOMMUNS nya biblioteksplan är visionen att skapa väl fungerande skolbibliotek. Det låter kanske inte heller så hett i förstone. Men i landet där bara hälften av skolorna har bemannade bibliotek och undervisningen i källkritik framför allt brister i att lära ut hur barnen kan använda ett bibliotek (se s. 5) är det nog så visionärt.

”Finns det bibliotek som nu kommer att få upphöra med källkritik?”

I det här numrets tema, *Slaget om strategin*, besöker vi ett av de fem dialogmöten som arrangerats av sekretariatet för en nationell biblioteksstrategi (s. 12). Där efterlyser deltagarna större visioner och tycker strategin har tappat bort dem.

Utredaren Erik Fichtelius svarar att visionen är ju demokratiparagrafen.

Den är kanske inte så giftig. Men värd allt om den uppfylls.

Annika Persson
chefredaktör

Lästips

I år ger jag kanske samma julklapp till alla. Anna Nordlunds och Bengt Wanselius nya biografi *Selma Lagerlöf – Sveriges modernaste kvinna.* Ett praktverk i alla bemärkelser.

I nummer 8 2018

2 LEDARE
4 JUST NU
9 MÅNADENS SERIE
11 **TEMA:** SLAGET OM STRATEGIN
12 Branschen höjer rösten
16 ”Vi låser in oss och skriver om”
20 Åtta röster om strategin
23 BBL TESTAR
24 REPORTAGET: ÖSTBERGA
31 NY MODELL
34 SÅ GJORDE VI
36 DEBATT/KOMMENTAR
38 FORSKNING
40 AKTUELLT FRÅN SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING
47 JOBBTORGET

Följ oss varje dag
biblioteksbladet.se
facebook.com/biblioteksbladet
twitter.com/biblioteksblad1

FOTO: JENNY AQULONIUS

s 12 "Var tog visionen vägen?" Det undrade några av de 600 deltagarna vid det första dialogmötet om den nationella biblioteksstrategin, i skånska Hässleholm.

FOTO: THRON ULLBERG

FOTO: ANNA SIMONSSON

s 16 Den nationella biblioteksstrategin närmar sig slutversionen. Erik Fichtelius ska koka ner 1 234 rapportsidor till 25.

s 24 Östberga i Stockholm har länge behövt en plats för möten och aktiviteter. I höst öppnade kulturhuset.

Chefredaktör/ansvarig utgivare
Annika Persson
070- 373 11 60 / annika.persson@a4.se

Art Director
Louise Bååth
louise@a4.se

Webb/reporter
Stina Loman
stina@a4.se

Reporter
Tim Andersson
tim@a4.se

Reporter
Jennie Aquilonius
jennie@a4.se

Omslagsfoto:
Thron Ullberg

Adress
A4 Text och form
Bondegatan 21
116 33 Stockholm

Prenumeration på BBL
För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften.
350 kr för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175 kr). Övriga (inom Sverige) betalar 550 kr (utom Sverige 700 kr).

Tryck
Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Produktion
Biblioteksbladet produceras av A4 Text & Form för Svensk biblioteksförening. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonskontakt
Andrea Åhslund
andrea.ahslund@mediakraft.se
072-015 06 93
Moms utgår ej.

Biblioteksbladet är TS-kontrollerad.

Denna tidning gick i tryck den 19 november.
www.biblioteksbladet.se

Svensk biblioteksförening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

FOTO: PETER SVENSSON PLATZER FASTIGHETER AB

Göteborg satsar på världens litteratur

EN NY INTERKULTURELL arena för möten och samtal. Samtidigt ett bibliotek för alla. Det lovar det nya världslitteraturhuset i Göteborg att bli, som öppnar den 1 december vid Gamlestads torg i Göteborg. Här ska finnas böcker på alla världens språk och den stora invigningen gästas bland annat av författarna Johannes Anyuru, Monica Zak, Jila Mossaed och Zulmir Becevic, av Göteborgs improvisationsteater och Göteborg Poetry Slam. ■ **BBL**

”Vilka är alla? Vilka inkluderas i dessa fina, betydelsefulla ord?”

Kulturtidskriften Kultwatch finner att både Stärkta bibliotek och den nationella bibliotekspolitiska strategin bygger på en vithetsnorm. En av förklaringarna hittar de i sin egen undersökning som visar att personer med utländsk härkomst är underrepresenterad med mer än hälften på biblioteken i Stockholms län. Läs hela artikeln på kultwatch.se ■ **BBL**

Dålig undervisning i källkritik

Undervisningen i källkritik och informationssökning uppvisar flera brister. Bland annat används inte skolbiblioteket. Det konstaterar Skolinspektionen i en ny rapport.

Skolinspektionen har kvalitetsgranskat 30 skolor i årskurserna 7-9 för att se om undervisningen inom källkritik och informationssökning i svenska och samhällskunskap är tillräcklig. Resultatet visar på brister hos 24 av 30 skolor.

När det gäller undervisningen inom svenskämnet finns brister hos en tredjedel av skolorna. Vanligast är det att eleverna inte får någon undervisning om hur de söker information på bibliotek. Näst vanligast är brister i informationssökning på internet.

Att eleverna inte får undervisning om biblioteket beror på att det inte finns något skolbibliotek med personal eller att det saknas samverkan med skolbibliotekarien – och detta trots att nio av tio skolor har tillgång till skolbibliotek.

Vid bara fyra av de trettio skolorna finns samverkan mellan lärare och skolbiblioteket. Men där fungerar undervisningen bättre.

– Vid tre av dessa fyra finns det i princip inga utvecklingsområden alls, säger Roger Thuring, projektledare och utredare på Skolinspektionen.

Den vanligaste bristen är att eleverna inte får undervisning i hur man söker information på ett bibliotek.

FOTO: GETTY

”I min värld är manegen välkrattad för adekvat och spännande undervisning”

SKOLINSPEKTIONEN menar att skolorna överlag måste utveckla undervisningen. Att eleverna måste uppmärksammas på nyttan av bibliotek och på styrkorna hos källor som genomgått en kritisk publiceringsprocess.

Inte heller undervisningen i källkritiskt förhållningssätt i ämnet samhällskunskap är tillräckligt bra. Här missar skolorna aspekter inom digitala medier och internet. På två av tre skolor saknas undervisning om hur webbsidor är uppbyggda.

Undervisningen i kritisk granskning av bilder brister vid ungefär hälften av skolorna. Tre av fyra skolor saknar också kritisk granskning av rörliga bilder.

Skolinspektionens granskning bygger på intervjuer med elever, lärare och rektorer vid 25 kommunala skolor och fem med enskilda huvudmän.

ELEVERNA i årskurs 9 svarade också på en enkät vars syfte var att ge en bredare bild av hur de uppfattade undervisningens innehåll. Enkäten visar att eleverna vill ha större kunskaper om källkritik och informationssökning

– I min värld är manegen välkrattad för adekvat och spännande undervisning, säger Roger Thuring som hoppas att rektorer och lärare läser igenom rapporten för att hitta inspiration bland de lyckade exempel som beskrivs. ■ **TEXT** STINA LOMAN

Axiellchefen: ”Man slänger sig med termer som inte stämmer.”

1 januari 2019 tar Axiell över driften av tre folkbibliotek i Nacka kommun. Jenny Poncin blir ny verksamhetschef med uppdrag att utveckla biblioteken.

Jenny Poncin
FOTO: PRIVAT

Hur ser du på uppdraget?

– Jag kommer att fungera som bibliotekschef vilket innebär allt från personalansvar till verksamhetsledning. Jag ser fram emot att jobba tillsammans med mina medarbetare. Samverkan och mod är några av mina ledord i arbetet framåt.

Efter att Stockholms nya kulturborgarråd Jonas Naddebo (C) sa att han var för en privatisering av biblioteken drog en intensiv debatt i gång. Hur ser du på den?

– Jag välkomnar en debatt, det är alltid bra att lyfta frågeställningar och svårigheter på ett öppet sätt. Men det finns en stor okunskap om driftformen. Man slänger sig med begrepp och termer som inte stämmer, exempelvis att politikerna frånsäger sig ansvaret. Det här är fortfarande en kommunal verksamhet som finansieras av skattemedel och som politikerna har ytterst ansvar för.

Vad anser du om kritiken, som bland annat handlat om att privatiseringar inte fungerar med bibliotekens folkbildande uppdrag?

– Den politiska debatten får politikerna ta. I upphandlingen trycker man på att biblioteken ska stå för fri åsiktsbildning, öppenhet och för allas rätt till kunskap och kultur. Det är grunden i den verksamhet vi kommer att bedriva. När vi väl tagit över verksamheten så kan vi svara på vad vi gör för prioriteringar, säger Jenny Poncin. ■

TEXT STINA LOMAN

LÄS MER
Hela debatten hittar du på biblioteksbladet.se/privatisering

Äppelhyllor ja. Men anpassning?

NÄSTAN ALLA bibliotek i Stockholms län har en Äppelhylla eller en samling medier för barn med funktionsvariationer. Det visar Regionbibliotek Stockholms rapport *Funkar det? Bibliotekens verksamhet för en dubbelt prioriterad grupp.*

Men när det gäller annan verksamhet som riktas till eller anpassas för barn med funktionsvariationer, så sjunker siffran. Drygt 40 procent av biblioteken erbjuder verksamhet särskilt riktad till gruppen och 50 procent har anpassad verksamhet så att barn med funktionshinder kan delta i den.

Regelbundenheten brister också. Det vanligaste är att man erbjuder den här gruppen riktad eller anpassad verksamhet vid enstaka tillfällen eller med oregelbundna intervall. ■ **BBL**

Erbjuder ni någon verksamhet speciellt för barn med funktionsvariationer?"

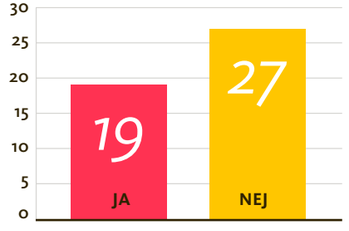

Stickare sökes

TORSLANDA bibliotek i Göteborg hade 12 garnnystan över. Världsrekord, tänkte personalen och startade ett kollektivt stickprojekt. Just nu mäter halsduken som de hoppas ska bli världens längsta 80 centimeter och personalen uppskattar att 10-12 personer har bidragit hittills. ■ **BBL**

FOTO: TORSLANDA BIBLIOTEK

Mera stärkning

NU SPRIDS ytterligare 70 miljoner kronor till Sveriges folkbibliotek i satsningen Stärkta bibliotek. Kulturrådet har tagit emot 187 ansökningar om sammanlagt 149 miljoner kronor i den här utdelningsomgången, som blir den andra. Sammanlagt har över 90 procent av kommunerna sökt och beviljats bidrag för olika satsningar.
– Vi noterar också att fler insatser vänder sig till ungdomar – vilket är glädjande! säger enhetschefen för litteratur på Kulturrådet, Lotta Brilioth Biörnstad.
Malmö stad får bland annat stöd för att utveckla en nationell tjänst för e-medier på många av de vanligaste språken i Sverige. Storuman får stöd för en samisk biblioteksbuss, och Kalmar för en familjeavdelning i biblioteket.
■ **BBL**

Södertörn utbildar bibliotekarier

Nu startar en ny bibliotekarieutbildning på Södertörns högskola i Stockholm. ”Vi svarar på ett behov som finns”, säger forskaren Pamela Schultz Nybacka som utrett frågan om ny utbildning.

Fem lärosäten erbjuder i dag utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap.
Hösten 2019 blir det ytterligare en. Då drar Södertörns högskola i gång en helt ny kandidatutbildning. Planen är att ta in 30 studenter första terminen.
– Det finns stora rekryteringsbehov av utbildade bibliotekarier samtidigt som det sker pensionsavgångar, därför vill vi svara på ett behov som finns. Dessutom passar utbildningen bra in i högskolans profil som är inriktad mot professioner. Vi har redan andra samhällsbärande professioner som lärar- och polisutbildning, säger Pamela Schultz Nybacka.

PAMELA SCHULTZ NYBACKA är filosofie doktor i företagsekonomi vid Södertörns högskola och forskar om bibliotek. Det var i ett möte hon hade med Anja Dahlstedt, kultur- och fritidschef i Botkyrka kommun, som idén om en ny utbildning kom upp på bordet.
– Tanken på en ny bibliotekarieutbildning blev en vitaminkick.
En arbetsgrupp tillsattes. De sonderade terrängen och tog bland annat stöd av rapporter och underlag från Nationella biblioteksstrategin. En av rapporterna visar att det är ett högt söktryck på lärosätena samtidigt som det råder brist på bibliotekarier ute i landet. Rapporten konstaterar även att det finns efterfrågan på en heterogen studentgrupp med språklig och kulturell mångfald.

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA vill locka en bred grupp studenter med olika bakgrund till sin utbildning.
– Vi har också många ämnen som går att använda som breddningsämnen till kandidatutbildningen.
Vi tänker oss att framtidens bibliotekarie har kombinerat sin grundutbildning med kompetens från humaniora, samhällsvetenskap, naturvetenskap och medieteknik, säger Pamela Schultz Nybacka.
Skolan säger sig på sikt också vara positiv till att erbjuda en masterutbildning. ■ **STINA LOMAN**

FOTO: ANNA HERTVIG

Södertörns högskola har 11 000 studenter och bedriver utbildning och forskning inom humaniora, samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap.

Vad sägs om en riktigt stor hård julklapp till alla bokälskande barn?

Reading hut kan vara svaret, ett läsrum för barn. En plats där barn ostört och med fantasins hjälp kan uppleva fantastiska äventyr från böckernas värld.

Bjud barn (och föräldrar) på boktips. Låt nissarna få bråda dagar med att lägga inslagna böcker under granen därhemma. Låna hem böcker är självklart också möjligt.

Ha en riktigt god jul och ett fortsatt gott nytt (läs)år!

WE ARE LIBRARY PEOPLE®

www.eurobib.se

PART OF LAMMHULTS DESIGN GROUP

Eurobib direct

82%

av våra prenumeranter, alltså medlemmarna i Svensk biblioteksförening, är nöjda med Biblioteksbladet. Ännu lite fler, 84 procent, läser alla eller de flesta nummer och 83 procent läser ungefär hälften av innehållet eller mer. Bra betyg tycker vi. Men vi vill förstås vara ännu bättre. Berätta vad du önskar dig, mejla till bbl@a4.se ■ **BBL**

VI HAR NYTT JOBB

FOTO: SANDRA LEE PETTERSSON

MORGAN PALMQVIST
Tillträder som ny överbibliotekarie vid Göteborgs universitet den 1 april 2019. Han har tidigare varit chef för humanioraavdelningen vid samma universitetet och fram till nu 1:e bibliotekarie vid Mittuniversitetet. Morgan Palmqvist är också knuten till Göteborg som forskare i musikvetenskap.

FOTO: PRIVAT

MOHAMMED MEKRANI
Blir ordinarie chef för Bibliotek Uppsala efter att ha varit tillförordnad i ett år. Nu vill han fortsätta arbetet med att nå alla grupper i samhället och sänka trösklarna för högre utbildning.

FOTO: REBECCA ERIKSSON

CHRISTER EDEHOLT
Är sedan den 15 oktober ny biblioteksutvecklare på Regionbibliotek Västerbotten, med fokus på tillgänglighet. Han har i många år arbetat som bibliotekarie på Umeå stadsbibliotek och bland annat uppmärksammats för sitt arbete med Regnbågsbiblioteket.

FOTO: KARL EDQVIST

Ny podd ser bortom bokhyllorna

Vad gör egentligen ett universitetsbibliotek? Det försöker podden Bakom bokhyllan svara på. Några boktips blir det däremot inte.

Det var i våras som IKT-pedagogen Urban Göranson på universitetsbiblioteket vid Stockholms universitet fick idén.

– Vi ville sprida bibliotekets verksamheter ytterligare ut till studenter, lärare och forskare. Jag tänkte att vi borde starta en podd för att lyfta fram bibliotekets verksamheter och nå ut med hur biblioteket kan användas, säger Urban Göranson.

Han är journalist i grunden, liksom kollegorna och kommunikatörerna Karl Edqvist och Julia Milder. Eftersom två av dem har jobbat med radio tidigare drar formatet starkt åt radiohållet.

– Vår tanke är att lyssnarna ska möta flera röster och miljöer i varje avsnitt. Vi går ut i miljöerna och spelar in. Dessutom har vi musikavsnitt, vilket inte är så vanligt i klassiska poddar.

Sedan i september kommer podden ut varannan vecka, med ett nytt tema för varje avsnitt. Den riktar sig främst till studenter, men även lärare och forskare. Hittills har ämnen som studieteknik, konsten att skriva akademiskt och öppen vetenskap avhandlats. Till varje avsnitt bjuds forskare, lärare, studenter, universitetsmedarbetare och andra in för att svara på frågor.

Några rena boktips bjuds det dock inte på.

– För de flesta är ett bibliotek ett rum med hyllor och böcker. Men för oss som jobbar där är det den minsta delen av ett bibliotek. Ett universitetsbibliotek arbetar främst med att systematisera och tillgängliggöra information på bästa sätt, och är ett publiceringsstöd för den forskning som bedrivs här. Vi har ju hur mycket databaser som helst, säger Urban Göranson.

Som utvecklingen ser ut nu monteras böcker ner istället för upp, påpekar han.

– Du kan inte ställa upp alla böcker eftersom det inte finns fysisk plats. Det skapar nya frågor. Vad ska vi ha biblioteket till? Och vad händer om tio år, med den nya AI-tekniken? Det pratar vi också om i podden.

Bakom bokhyllan finns på ljudplattformen Soundcloud. ■

TEXT EMMELI NILSSON

Bibliotekshögskolan 2118

MÅNADENS SERIE AV BERIT VIKLUND

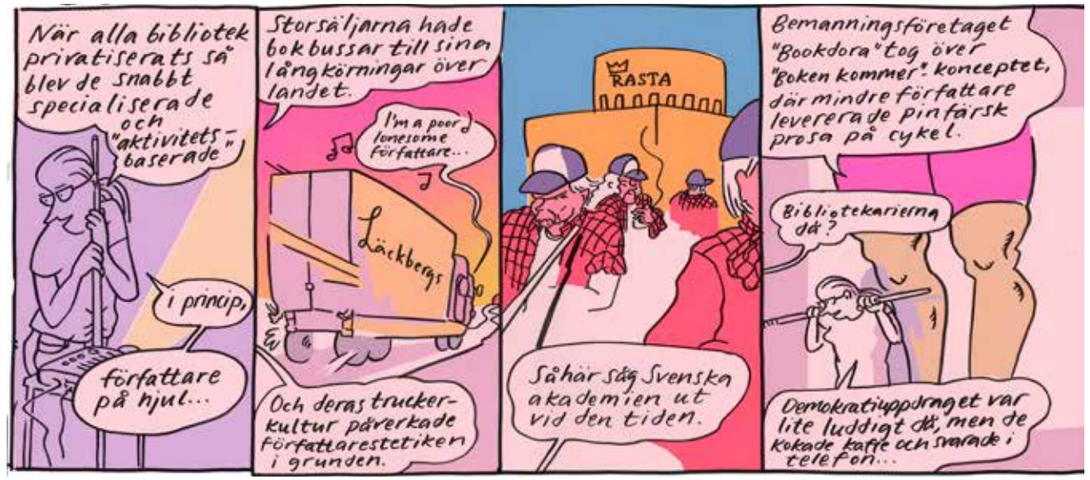

Berit Viklund är serietecknare och biblioteksassistent på biblioteket i Handen. Hon debuterade 2017 med boken *Kaninhålet* på Syster förlag.

ANNONS

FÖRINTELSENS MINNESDAG

Inför Förintelsens minnesdag den 27 januari, erbjuder vi en utskrivbar miniutställning som du kan ladda ner och sätta upp på t.ex. ditt bibliotek eller din skola. Utställningen handlar om antisemitism i historien och idag och finns tillgänglig från slutet av december.

I minnesdagskalendariet på vår webbplats kan du lägga upp information om vad som händer på ditt bibliotek, din skola, kommun eller förening i samband med Förintelsens minnesdag.

På vår webbplats finns flera utskrivbara miniutställningar på olika teman med koppling till Förintelsen som kan laddas ner kostnadsfritt. Vill du fördjupa dig finns även pedagogiskt material, faktatexter, film och vittnesmål.

Läs mer och ladda ner på **www.levandehistoria.se/forintelsensminnesdag**

FORUM FÖR LEVANDE HISTORIA

VI ARBETAR FÖR DEMOKRATI OCH ALLA MÄNNISKORS LIKA VÄRDE.
MED LÄRDOMAR FRÅN FÖRINTELSEN.

www.levandehistoria.se

TEMA

Slaget om strategin

Sekretariatet för den nationella biblioteksstrategin har valt en öppen process. Nu möter de sina kritiker. Som saknar visioner, användarperspektiv och sin egen närvaro.

[s 12] Branschen höjer rösten
[s 16] ”Vi låser in oss och skriver om”
[s 20] Åtta röster om strategin

Branschen höjer rösten

Var är visionerna? Den frågan dominerade det första dialogmötet om utkastet av den nationella biblioteksstrategin, som ägde rum i Hässleholm. För mycket handlingsplan – för lite strategi, tyckte deltagarna.

TEXT OCH FOTO JENNIE AQUILONIUS

– Vi är många som är besvikna på utkastet. Vi hade större förväntningar.

Det är ett gediget arbete som ligger till grund för strategin. Men vart tog visionen vägen? säger Susann Ek, bibliotekschef i Landskrona.

Hon står i foajén utanför Röda salongen i Hässleholms kulturhus. Susann Ek har under dagen deltagit i en panel på det första av fem dialogmöten om utkastet till nationell biblioteksstrategi. Mötet är fullsatt med runt 200 deltagare från södra Sverige.

Susann Eks ord är som ett eko både från dagen och flera av de yttranden som kommit in. Utkastet *Från ord till handling – På väg mot en nationell biblioteksstrategi* upplevs som för mycket av en handlingsplan på detaljnivå, för mycket bakåtblickar och nutid, för lite framtidsvisioner och drömmar. Även om många uppskattar den öppna dialogen och möjligheten att få komma med synpunkter innan strategin är färdig.

RÖDA SALONGEN lever upp till sitt namn med sina klarröda väggar. I scenens högra hörn står tecknaren Louise Wester och ritar diskussionen i realtid på ett stort vitt papper. Först ritar hon ett stort träd med strategins sex centrala områden på varsin gren: demokrati, tillgänglighet, utbildning, läsning, infrastruktur och digitalisering.

Susann Ek
FOTO: JENNIE AQUILONIUS

Erik Fichtelius och Christina Persson, från sekretariatet som leder arbetet med strategin, tar plats på scenen.

– Min pappa, som är från Härnösand, skulle ha sagt: ”De ä som lit nervöst!”, säger Erik Fichtelius.

Det kan man förstå. I två år har sekretariatet arbetat med Kungliga bibliotekets regeringsuppdrag att ta fram en nationell biblioteksstrategi. Med att föreslå långsiktiga mål och strategier för att främja samverkan och kvalitetsutveckling i hela det allmänna biblioteksväsendet. Sekretariatet har tagit fram rapporter, underlag och filmer. I maj skickade de ut sitt första utkast och bad alla som ville att skicka in synpunkter senast den 31 oktober. Under oktober hålls fem dialogmöten runt om i Sverige där sekretariatet möter sina kritiker.

På scenen berättar Erik Fichtelius att han och Christina Persson besökt Bokmässan och där träffat författaren Björn Ranelid.

– Han sa: ”Ni behöver inte skriva så mycket, ni kan få lite ranelidska av mig: Biblioteket är demokratens skattkammare men diktatorns skräckkabinett”, säger Erik Fichtelius.

SUSANN EK från Landskrona deltar i panelen om demokrati och tillgänglighet. Hon lyfter fram skrivningen i utkastet om att den rådande bilden av biblioteken hindrar utvecklingen och att det behövs en ny berättelse.

FOTO: JENNY LEYMAN

Kommunikatören Louise Wester dokumenterade mötet i realtid. Se resultatet på nästa uppslag.

Samtidigt gör utkastets egen inledning henne mörkrädd. Där ges en bild som känns daterad och fokuserar på samlingar och utlån.

– Jag undrar om vi helt har missat vad som händer i Norge, vars nationalbibliotekarie säger att bibliotek inte är för böcker utan för människor. Om biblioteken kan visa vilken resurs vi kan vara i samhället behöver vi inte hamna i källarlokaler. Det måste vi jobba med, och det måste finnas en strategi för det, inåt, för oss som jobbar på biblioteken, och utåt, för låntagare, makthavare och samarbetspartners, säger Susann Ek.

I dagens paneler och i inskickade utlåtanden återkommer en kritik om ökad centralstyrning och ett uppifrån och ner-perspektiv. Det är framför allt två saker som rör upp känslor: att Kungliga bibliotekets roll ska stärkas och att strategin gillar Indelningskommitténs förslag om sex storregioner i stället för 21 landsting.

I demokratipanelen finns också Anna Lundberg, bibliotekschef i Hultsfred och Högsby.

– För oss folkbibliotek är regionbiblioteken viktiga. Det är de som lyfter oss från golvet. De gör utbildningar och omvärldsanalyser som vi själva har svårt att hinna med. Jag tycker att man ska fundera på om man ska centralisera regionerna, säger hon.

”Ni behöver inte skriva så mycket, ni kan få lite ranelidska av mig: Biblioteket är demokratens skattkammare men diktatorns skräckkabinett.”

Anna Lundberg påpekar också att genomgången av olika utmaningar i utkastet till stor del handlar om folkbiblioteken, men att lösningarna ofta hamnar på KB.

Många vänder sig också mot att strategin går in på detaljnivå och petar i bibliotekens verksamhet. I sitt yttrande menar Sveriges kommuner och landsting, SKL, att flera av förslagen inkräktar på det kommunala självstyret. Maria Jacobsson är kulturexpert på SKL och deltar i panelen ”Övergripande synpunkter på strategin”. Som exempel tar hon förslaget att barnbibliotekarier bör ha en nära samverkan med förskolepedagoger.

– Det är ju ett kommunalt uppdrag.

Folkbiblioteken ligger på kommunerna.

Hur man organiserar det måste vara upp till varje kommun. Problemet är när man skriver i strategin att det ska finnas förskolebibliotek, det blir en indirekt styrning från statens sida. Man måste ta hänsyn till att det finns olika förutsättningar, eftersom det är kommunerna som till stora delar bekostar folk- och skolbiblioteksverksamheten, säger Maria Jacobsson.

I STÄLLET BÖR staten fundera på hur den kan stödja verksamheter på lokal och regional nivå, säger hon. Två förslag som är mer populära är dels nationella digitala bibliotekstjänster, en sådan förstudie är redan på gång, och dels att KB ska bidra med biblioteksjuridisk rådgivning. I dag får SKL ta emot många av de frågorna, berättar Maria Jacobsson. I våras fick hon till exempel många samtal om GDPR, EU:s nya förordning till skydd för personuppgifter.

– Det räcker inte med en biblioteksjurist, det kanske behövs tio. I dag är biblioteken ofta utelämnade till kommunjuristerna, om det finns en kommunjurist. Många små kommuner har inte den kompetensen, säger hon.

I diskussionen om övergripande synpunkter deltar även Raymond Pettersson, kulturpolitiker för Centerpartiet i kommunfullmäktige i Värnamo kommun. Han lovordar sekretariatet för att ha lagt stor vikt vid demokratiuppdraget. Raymond Pettersson jobbar som lärare och även han ser problem med att inte kunna komma åt fakta i olika typer av medier.

– Det är viktigt att öppna de låsen. Jag tror att det är en viktig statlig uppgift att reda ut det digitala träsket, att ordna upp e-bokslånen, vetenskapliga rapporter och liknande, säger han.

På tecknaren Louise Westers bild har trädet fått sällskap av ett lås som håller informationen instängd. Forskningen ligger som en avsågad gren på marken. Både personer som lämnat yttranden och medlemmar i sekretariatets referensgrupp har lyft att forskning borde vara ett eget område. Orden ”samordning” och ”samverka” är understrukna. Men hon funderar på var Björn Ranelids skattkammare ska in.

DET ÄR DAGS för kaffe. Mitt i fikarasten står just en grupp universitetsbiblioteka-rier och känner sig bortglömda. Universitets- och högskolebibliotekens strategiska

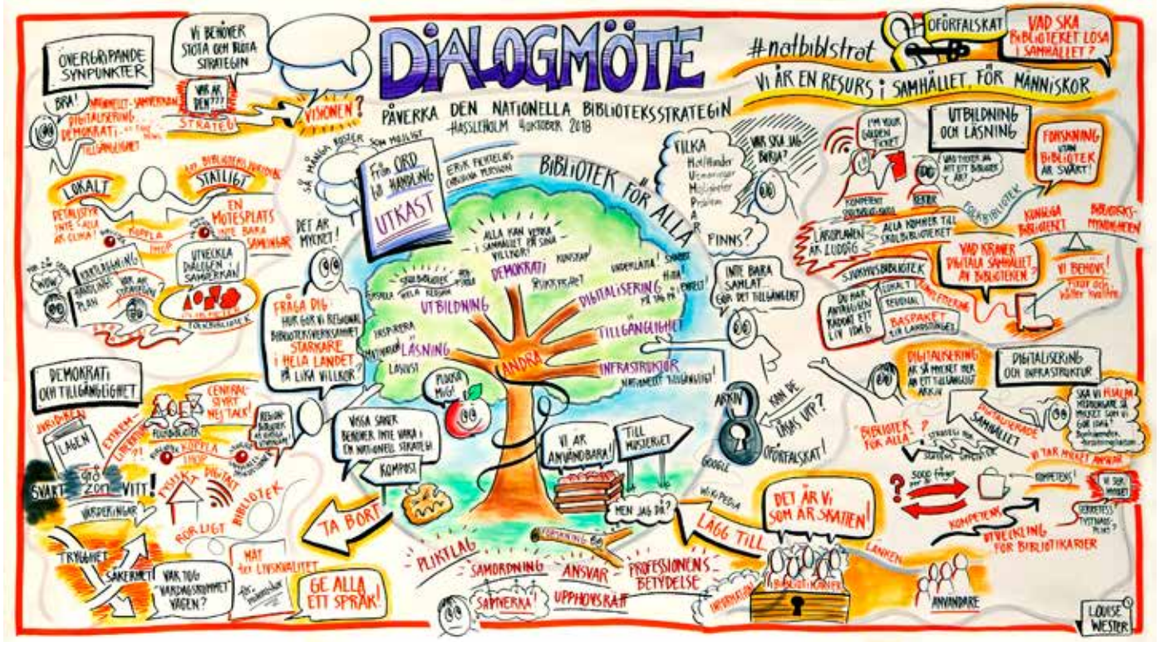

FOTO: JENNY LEYMAN

Tecknaren och kommunikatören Louise Wester simultanritade det som hände i rummet. När sista ordet var sagt var också teckningen klar.

Från vänster: Universitetsbibliotekarierna Helena Stjernberg, Hanna Wilhelmsson och Sara Kjellberg.

FOTO: JENNY LEYMAN

Den nationella strategin har genomfört fem regionala dialogkonferenser.

frågor är osynliga i utkastet, tycker Hanna Wilhelmsson, fakultetsbibliotekarie på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet.

– Det som faktiskt syns är prenumerationer, open access och vad det får kosta, men utöver det saknas frågor som hur vi kan använda våra lokaler strategiskt och hur vi är en tydlig och relevant del i lärosätenas kärnverksamhet, säger Hanna Wilhelmsson.

Kollegan Sara Kjellberg, bibliotekschef på Malmö universitetsbibliotek, tycker att det är frustrerande att få ett utkast som hon inte känner igen sig i. Hon saknar också en tydligare koppling mellan forskningsbiblioteken och digitaliseringen. Det finns delvis i utkastet, men överskuggas snabbt av kulturarvsdiskussionen.

– Det känner nog inte så många lärosätesbibliotek igen sig i, även om det finns de som arbetar med det. Vi jobbar snarare med digitala kompetenser, att använda digitala redskap och att integrera frågor och stöd kring digitalisering i forskning, utbildning och lärande, säger Sara Kjellberg.

”Ni behöver inte skriva så mycket, ni kan få lite ranelidska av mig: Biblioteket är demokratens skattkammare men diktatorns skräckkabinett.”

DAGENS SISTA seminarium handlar just om digitalisering och infrastruktur. I panelen finns Lo Claesson som är bibliotekschef i Vaggeryd. Hon är kritisk till att det mesta av det som skrivs i kapitlet om digitalisering handlar om att tillgängliggöra resurser.

– Det är egentligen *digitisering*, alltså att du överför olika format till digitalt format. Digitaliseringen är något mycket mer, det är en stor omvandling av hela samhället som jämförs med industrialiseringen, säger Lo Claesson.

Som exempel tar hon att många myndigheter och banker digitaliserar sina verksamheter. När deras användare inte klarar av det hänvisas de till biblioteket.

– Biblioteken tar ett stort ansvar i att hjälpa till. Det gäller Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och allt möjligt, säger hon och möts av spridda spontana applåder från publiken.

Är det här något som biblioteken ska göra? frågar hon sig. I så fall behöver det bli tydligare.

– Då behöver vi ha ett uppdrag som också resurssätts, säger Lo Claesson.

Tecknaren Louise Wester har ritat på med sin bild. Nu finns skattkistan med nere till höger, i den sitter länken mellan användarna och informationen: det är bibliotekarierna som är skatten.

– Jag har stått här och funderat och funderat, och när kom frågan upp i diskussionen: Vad ska biblioteket lösa i samhället? Där tror jag att ni har framtidssvaret, säger hon. ■

ERIK FICHTELIUS OM KRITIKEN:

”Vi låser in oss och skriver om”

Sekretariatet för biblioteksstrategin har valt en öppen process. Nu har de lyssnat in synpunkter från flera hundra kritiker. Alla kommer inte att bli nöjda när de 1 234 utredningssidorna blir 25. Men alla har fått tycka till.

TEXT STINA LOMAN
FOTO THRON ULLBERG

ERIK FICHTELIUS vecklar ut en stor affisch och brer ut den på riksbibliotekariens mötesbord i Kungliga biblioteket. Affischen ser rörig ut. Pekande fingrar, skyltar som varnar för väghinder, färggranna moln och en massa ord. Högst upp står det ”Från ord till handling – På väg mot en nationell biblioteksstrategi”.

– Jag gillar mindmaps, hela strategin har arbetats fram som en enda stor mindmap, säger Erik Fichtelius och suckar över att han inte kunde göra affischen tredimensionell!

Han hade just gått i pension från vd-jobbet på Utbildningsradion när han för tre år sedan fick uppdraget: Samordna en nationell biblioteksstrategi. Deadline: 1 mars 2019.

”Jag är rörd över vilket engagemang det varit och över alla bra synpunkter vi fått”

Strategin ska föreslå långsiktiga mål och strategier för att främja samverkan och kvalitetsutveckling i hela biblioteksväsendet.

Under utredningens gång har det producerats tio rapporter, och ytterligare två är på gång. Rapporterna har berört allt från nationella minoritetsspråk till skolbibliotekens roll. För drygt ett år sedan räcktes omvärldsanalysen över till en strålande kultur- och demokratiminister och i maj i år trycktes första utkastet på 63 sidor.

Sedan har en öppen process följt där vem som helst fått lämna sina synpunkter på utkastet.

Kritiken har inte låtit vänta på sig och Erik Fichtelius har jublat.

– Vi har skapat en för utredningsväsendet unik öppenhet och delaktighet. Jag är rörd över vilket engagemang det varit och över alla bra synpunkter vi fått. Slutresultatet kommer att bli bättre och annorlunda jämfört med utkastet, det var just det här vi bad om.

MEN DET HAR varit svårare än han trodde att få till ett utkast. Kanske på grund av den där stora mindmapen som ju skulle förenkla och förtydliga strategin. Men som snarare gjort strategin mer komplicerad och fått opponenterna att undra var visionerna är.

På affischen finns över hundra symboler och mitt bland dem sex moln som illustrerar målområdena: Demokrati, digitalisering, läsning, utbildning, infrastruktur och tillgänglighet.

– Bibliotekslagens målsättningsparagraf om bibliotek för alla är visionen. Molnen innehåller visionära målformuleringar, men de har nästan drunknat i alla detaljer på kartan, så nu måste vi rensa bland dem.

MÅNGA TYCKER att utkastet blivit för mycket av en handlingsplan.

– Men en strategi blir inte verklighet om den inte kopplas till en handlingsplan, säger Erik Fichtelius. Det är så alla nationella strategier ser ut – problembeskrivningar och mål kopplas till tydliga ansvarsbeskrivningar och handlingsplaner som följs upp.

Han påpekar att det är först när omvärlden fått utkastet att ta spjärn mot som det blivit

– En strategi blir inte verklighet om den inte kopplas till en handlingsplan, säger utredaren Erik Fichtelius.

Processen

Erik Fichtelius har arbetat halvtid med strategin sedan hösten 2015. Krister Hansson, Karin Linder, Eva Enarsson och Christina Persson har varit utredare. Helena Shutrick har varit grafisk designer.

Tio rapporter om totalt 1 234 sidor har skrivits och två, om skolbibliotek och nationella digitala biblioteks-tjänster, publiceras nästa år.

På strategins blogg förklarar sekretariatet att de ”i vissa fall måste välja väg bland ibland motstridiga synpunkter och viljor”.

tydligt vad som fattas eller behöver revideras.

Förslaget ska skrivas om. Demokrati ska visas tydligt som det överordnade målområdet, och forskning behöver bli ett eget mål.

– Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, påpekade att utbildning är ett bra målområde men att universitet och högskolebibliotek sysslar med forskning.

Och ytterligare ett moln kan läggas till, efter förslag från stadsbibliotekarien i Haparanda under dialogmötet i Umeå: Delaktighet/upplevelser, som visar vikten av biblioteksrummet som möjliggör möten och aktiviteter.

Under målet infrastruktur ska det bli tydligare att strategin inte föreslår ökad centralisering och uppifrån och ner- styrning. En del av kritiken har nämligen rört detta.

– Vi har inte formulerat tillräckligt väl att den nationella och regionala nivåns syfte är att stödja de användarnära biblioteken, säger Erik Fichtelius och fortsätter:

– Det nationella stödet till regionbiblioteken måste bli tydligare och deras uppgifter formuleras bättre. Den regionala biblioteksverksamheten har varit ojämnt stöttad och en del regionbiblioteksverksamhet upplever att de inledningsvis fått stryk i kultursamverkansmodellen.

ERIK FICHTELIUS lutar sig fram i fåtöljen och knycker en Ramlösa från riksbibliotekariens bord. Rummet doftar av tunga, anrika möbler och utanför värmer en sen höstsol över Humlegården.

Vad händer nu?

– Vi låser in oss och skriver om, kortar texter, ser över formuleringar och kategoriserar det folk har sagt. Sen ska texten bollas med intressenter och experter i hela biblioteksväsendet. Det är en spännande process.

I utkastet låg målformuleringar och åtgärdsförslag i samma dokument. Nu ska de delas upp, dels till en 25-sidig nationell biblioteksstrategi som ska vara ett levande dokument, det vill säga; kommande politiska ledning behöver se till att strategin hela tiden följs upp och skrivs om utifrån nya omvärldsanalyser. Och dels en reformagenda med förslag på ett tiotal reformer som ska stärka biblioteken.

Några reformförslag har redan lämnats till förra regeringen. En av dem – Digitalt först med användaren i fokus som är en digital kompetensutveckling för folkbiblioteken – är redan sjösatt.

– Det förslaget gick igenom rakt av, säger Erik Fichtelius som har digitaliseringen som något av en hjärtefråga.

– Om den som googlar i dag inte kommer fram till bibliotekens resurser kommer biblioteken att tappa tyngd och relevans. En del tycker att det är alarmistiskt tänkt men väldigt mycket ligger i digitaliseringen, säger han och tycker att Librisposterna exempelvis alltid ska synas under källförteckningen på Wikipedia-artiklar.

Det lämnades också in andra reformförslag till regeringen i våras: Alla svenska dagstidningar ska digitaliseras och tillgängliggöras via biblioteken, mångspråksförsörjning till bibliotek ska stärkas, skolbibliotekarier och lärare ska få gemensam kompetensutveckling och digitala tjänster spridas.

Att sprida digitala tjänster handlar om att staten ska rycka in och ansvara för långsiktig finansiering och drift av plattformar som redan finns, som Bibblix och Litteraturbanken.

På så sätt behöver inte folkbiblioteken uppfinna hjulet själva, menar Erik Fichtelius och tar Stärkta bibliotek-satsningen som ett exempel.

– Stärkta bibliotek riskerar att bli kortsiktigt om det inte får permanent drift och finansiering. Kulturrådets slutsats är att ansökningarna visar att folkbiblioteken är underfinansierade i den kommunala budgeten. Samma belopp strategiskt använt skulle leda till stora förbättringar och förändringar. På sikt är 250 miljoner en bra årlig reformnivå för hela biblioteksväsendet.

I reformagendan kommer nya reformer att presenteras, bland annat om de nationella minoriteterna och om att se över vilka uppgifter en nationell biblioteksmyndighet bör ha.

Hur högt kommer strategin att stå på den politiska agendan när en ny regering är på plats?

– Vi har under hela arbetet haft löpande kontakt med Kulturutskottet och andra politiker. Min bedömning är att detta inte är en blockskiljande fråga utan biblioteksväsendet är en del av försvaret för demokratin. Det finns ett påtagligt stöd för ett starkt biblioteksväsende över hela det politiska spektrat. ■

Åtta röster om utkastet

Utöver de fem dialogmöten som hållits i landet, har sekretariatet för en nationell bibliotekstrategi fått in över 80 skriftliga synpunkter på utkastet. Professionen vill se mindre krav från statligt håll, snabbare digital utveckling och fokus på människor hellre än på boksamlingar. TEXT JENNIE AQUILONIUS

Kulturrådet:

Mer fokus på språk och delaktighet

FOTO: HANS ALM

Lotta Brilioth Björnstad, enhetschef

Kulturrådet önskar sig en tydligare strategisk ansats för hur biblioteken ska verka för att alla ska ges tillgång till språk.

Det behövs ett tydligare fokus på delaktighet och de prioriterade målgrupper som pekas ut i bibliotekslagen: barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska.

Strategin behöver ge en bredare syn på vad ett bibliotek är och vad en bibliotekarie gör samt ha ett tydligare användarperspektiv i relation till folkbibliotekets litteratur- och kulturuppdrag: ”Om inte dessa frågor behandlas på ett strategiskt sätt riskerar en stor del av bibliotekens arbete och bibliotekariernas kompetens att osynliggöras.”

En strategi för att överbrygga läsklyftor saknas.

Kulturrådet menar att avsnittet om regional biblioteksverksamhet behöver utvecklas, analyseras och förankras hos de institutioner och målgrupper som berörs av förslagen. Rådet reagerar bland annat på att utvecklingsmöjligheterna inte beskrivs utifrån att den regionala biblioteksverksamheten delvis finansieras inom kultursamverkansmodellen, där regioner och landsting bestämmer, tillsammans med länets kommuner och kulturliv, hur det statliga kulturstödet ska fördelas. ■

Sveriges kommuner och landsting:

Strategi missar bibliotekens potential

FOTO: SKL

Katrien Vanhaverbeke, sektionschef

Sveriges kommuner och landsting, SKL, skriver att strategin måste betraktas som ett grovt utkast: ”... utkastet i sin nuvarande form är mer av en handlingsplan med detaljerade åtgärdsförslag än ett strategiskt dokument. En gemensam övergripande plan för den framtida biblioteksverksamheten saknas.”

Organisationen poängterar att biblioteken redan tar ett stort samhällsansvar och hade gärna sett fler resonemang kring hur biblioteket kan bidra med lösningar på samhällets utmaningar.

Enligt SKL arbetar biblioteken redan med flera av de åtgärder som föreslås. Strategin borde fokusera mer på att stötta det arbetet snarare än att komma med fler krav och uppgifter från statligt håll. Man menar också att utkastet kommer med påståenden och förslag som saknar eller inte stöds av trovärdiga resonemang baserade på statistik och forskning.

Utkastets förslag på förändrad organisation begränsar också det kommunala självstyret, enligt SKL.

Organisationen har redan tidigare kommit med kritik. 2017 skickade de fem representanterna i strategins referensgrupp in ett öppet brev där SKL bland annat lyfte upp vikten av att ta hänsyn till det kommunala självstyret och finansieringsprincipen, alltså att staten inte kan lägga på kommuner, landsting och regioner nya uppgifter utan analysera konsekvenserna och skicka med medel. I våras lämnade två representanter referensgruppen eftersom de upplevde att sekretariatet inte omhändertog sakkunskapen och de synpunkter som kom upp på mötena. ■

Skolbiblioteksgruppen:

Fler åtgärder och satsningar

FOTO: PRIVAT

Marja Haapalainen, sammankallande

Skolbiblioteksgruppen menar att det finns flera goda förslag i utkastet, men efterlyser både satsningar och konkreta åtgärder för att ”sätta fart på utvecklingen mot likvärdig tillgång till skolbiblioteksverksamhet för alla elever i landet”. Gruppen önskar en strategi och handlingsplan för att ge barn och unga lika förutsättningar att utvecklas till lärande och digitalt kompetenta invånare. De vill också se tydligare skrivningar i olika styrdokument, som skollagen, läroplanen och bibliotekslagen. I skollagen behöver skolbibliotekets pedagogiska funktion bli tydligare.

Skolverksamheten behöver också rustas upp som pedagogisk resurs. En satsning som också borde innehålla en kompetenshöjning för huvudmännen.

På dialogmötet i Hässleholm deltog Maria Schedvin, skolbibliotekarie på Oxievångsskolan i Malmö, i panelen ”Utbildning och läsning”. Hon var glad över att det stod mycket om skolbibliotek i strategin.

– Men det är ganska luddigt formulerat. Det står att hälften av landets elever saknar skolbibliotek, men hur ska man då gå vidare? Hur ska det se ut på skolorna om 10, 15 eller 20 år? Ett annat dilemma är hur vi ska få de som går bibliotekarieutbildningen att vilja jobba på skolbibliotek, säger Maria Schedvin. ■

LÄS MER
Alla kommentarer till strategin hittar du på deras egen blogg: nationellbiblioteksstrategi.blogg.kb.se/rapporter

Svensk biblioteksförening:

Det saknas en tydlig berättelse

FOTO: STEWEN QUIGLEY

Johanna Hansson, ordförande

Svensk biblioteksförening tycker att det finns många goda förslag i utkastet, men ser, likt många andra, att det är mer av en handlingsplan än en strategi. Föreningen framhåller särskilt fem punkter. För det första saknas en tydlig berättelse om biblioteket och dess förändrande kraft. Det behövs också en tydligare koppling till den omvärldsanalys som sekretariatet tidigare presenterat i rapporten *Den femte statsmakten*.

Jämlik tillgång till biblioteksverksamhet måste bli belyst på ett tydligare sätt. Även Svensk biblioteksförening efterlyser en större insikt om det kommunala självstyret och en mer grundlig analys av de förslag som ger Kungliga biblioteket fler uppdrag. Föreningen menar också att det finns en brist på beskrivningar av, och förslag kring, universitets- och högskolebibliotekens roll och betydelse för den nationella forskningsinfrastrukturen. ■

Kulturförvaltningen i Helsingborg:

Koppling till global vision fattas

FOTO: JENNIE AQUILONIUS

Catharina Isberg, bibliotekschef

Kulturförvaltningen i Helsingborg skriver i sitt utlåtande att förslaget till nationell biblioteksstrategi ger en bra genomgång av bibliotekens utmaningar och möjligheter. Det lyfter intressanta förslag för att biblioteken fortsatt ska kunna vara relevanta för invånarna. Däremot är bilden av biblioteket som förmedlas mycket traditionell. Kulturförvaltningen anser bland annat att biblioteken är mer än sina samlingar och att begreppet ”information” borde få en mer framträdande plats. Även barnperspektivet har hamnat i skymundan.

Catharina Isberg, bibliotekschef i Helsingborg, var en av deltagarna på dialogmötet i Hässleholm. Hon tyckte att sekretariatet blivit mer öppet och bjuder in mer till dialog än tidigare.

– Visst, det har funnits dialogmöjligheter, men de har en mer öppen attityd nu. Det är stor skillnad mot Biblioteksdagarna, säger hon.

Catharina Isberg saknar bland annat kopplingar till IFLA:s globala biblioteksvision. Den bygger på tio styrkor som kopplas till tio möjligheter. Ett stort antal människor, länder och biblioteksformer har deltagit i arbetet med att ta fram visionen genom workshops och en onlineenkät.

– De har jobbat mycket internationellt i processen och det ger den en helt annan kraft. De har jobbat mer med förankringen på tidigt stadium och det gör det lättare att ta visionen till sig och använda den i det lokala arbetet, säger Catharina Isberg. ■

Axiell:

Det digitala ska vara ett medel – inte ett mål

FOTO: PRIVAT

Boris Zetterlund, senior rådgivare

Boris Zetterlund är senior rådgivare på företaget Axiell, som jobbar med IT-lösningar och IT-tjänster för bibliotek. Han tycker att sekretariatet har arbetat föredömligt genom sin öppenhet och dialog med bibliotekssamhället. Axiell pekar ut

fyra områden som behöver utvecklas i strategin.

Den första handlar om digitaliseringen, där företaget upplever att strategin andas ett tillstånd av tillgång. Då går vi miste om potentialen att använda den digitala tekniken till att driva invånarna mot att bli aktiva medborgare i den virtuella världen. Digital kompetens och teknik bör inte vara ett mål i sig utan ett medel för att uppnå andra mål om demokrati, läsning, kreativitet och lärande, anser Axiell.

– Det digitala är en verklighet för allmänheten i dag. Biblioteken måste arbeta med det även lokalt, det går inte att etablera centrala tjänster och tycka att det räcker. Sedan kan det lokala biblioteket naturligtvis få stöd från centralt håll, säger Boris Zetterlund.

Axiell vill också ha ett tydligare främjande arbete, ett utåtriktat arbete som inte bara fokuserar på samlingarna utan är användarorienterat. Bibliotek måste också använda resurserna som finns i samhället omkring dem.

– Jag brukar säga att varje bibliotekarie måste ha en full adressbok. Det innebär att de använder sig av civilsamhället, näringslivet och invånarna, säger Boris Zetterlund.

Axiell saknar en tydligare målstyrning, hur olika mål kan förverkligas.

– Vissa av de här punkterna kan vara svåra att lägga på en strategisk nivå, men frågan är då hur vi kan lyfta de tankarna och ta in de fyra områdena i generella strategier, säger Boris Zetterlund. ■

Sveriges universitets- och högskoleförbund:

Universitets- och högskolebiblioteken är för osynliga

FOTO: LINKÖPINGS UNIVERSITET

Helen Dannetun, ordförande

Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, tycker att universitets- och högskolebibliotekens verksamhet beskrivs på ett otillräckligt sätt.

Till exempel tar utkastet inte upp att biblioteken i allt högre grad jobbar integrerat i forskningsprocesserna vid lärosätet, från idé till att sprida resultatet och analysera genomslaget.

De har också blivit viktigare i andra frågor än den om publikationer, som forskningsdata och projektinformation. Den framåtsyftande analysen saknas också. SUHF saknar även ett avsnitt om det allmänna biblioteksväsendets betydelse som en del i forskningens infrastruktur och för kunskapsbildningen i samhället. ■

En engagerad bibliotekarie:

Vad händer med privatiseringen?

En person som kallar sig ”en engagerad bibliotekarie” tycker att det fattas hänvisningar till privatisering av biblioteken. Från och med 2019 drivs alla bibliotek i Nacka av ett privat företag, skriver hen.

”Oavsett vad man tycker om detta så existerar privatiseringen de facto och i strategin borde finnas en problematisering av det: hur ser till exempel samverkan ut emellan privata och kommunala bibliotek?

Vad händer med bibliotekets demokratiska uppdrag?” skriver den engagerade bibliotekarien. ■

ANNONS

ERSTA SKÖNDAL BRÄCKE HÖGSKOLA

www.esh.se/uppdrag
uppdrag@esh.se
08-555 051 19

Det biblioterapeutiska arbetssättet
4,5 högskolepoäng

Det biblioterapeutiska arbetssättet kan tillämpas för olika åldrar och inom en rad olika områden. Kursen vänder sig till bibliotekspersonal och även andra som är intresserade. Under kursen som ges i Stockholm och Göteborg arbetar vi både teoretiskt och praktiskt med att planera för och använda det biblioterapeutiska arbetssättet i det egna yrkesutövandet.

”Väldigt intressanta föreläsare som verkligen tillfört massor. Känner mig mycket inspirerad och påfylld”. (Tidigare deltagare)

BBL TESTAR
Vad tycker du att vi ska testa?
Tipsa bbl@a4.se

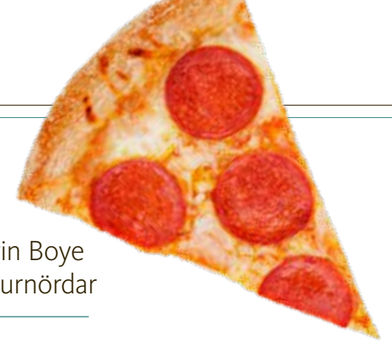

VAD? Kulturarvshackaton
VAR? Universitetsbiblioteket Karin Boye
FÖR VEM? Uppsalatraktens kulturnördar

Mikropizza, punschvisor och kulturarv

Frivilliga som rättar det digitaliserade kulturarvet till yster gluntsång? Är det framtiden? Biblioteksbladet skickade kulturskribenten Leonidas Aretakis till universitetsbiblioteket i Uppsala för att söka svar.

FOTO: CECILIA EKSTRÖM

TEXT LEONIDAS ARETAKIS

Man vet att man kommit till Uppsala när någon, i ett rum fullt av läskdrickande kodknackare hukade över sina datorer, brister ut i en glunt:

Främsta bänken stod obesatt;
där blev jag nu assessor,
tog så av mig min gråa hatt,
och så kom min professor.

NÅGON I DEN trånga datorsalen på universitetsbiblioteket Karin Boye hade undrat vad en “assessor” är, och kring Fyrisån är Gunnar Wennerbergs muntra studentvisor tydligen förinställd sökmotor. Ordet förekom på en av tusentals historiska personverser som digitaliserats maskinellt av universitetet. Men då verserna – som är en sorts högtidshälsning vid dop, bröllop och begravningar – handskrivits är de automatiska inläsningarna fulla av fel. Syftet med detta hackaton var att låta frivilliga studenter och forskare korrigera verserna och därmed göra dem sökbara för historieforskare. Människa och maskin i nära samarbete alltså. Det du, Gunnar!

PÅ EN TAVLA samlas lustiga yrken som fallit ur tiden, som skvadronspredikant, vice mantalskommissarie, kioskdirektör och, inte minst, mästare i cardouansmakareämbetet. På en annan noteras vem som korrigerat vilka kort; Kalle och Carlos, oklart om det är samma person, har stökat av cirka 130 verser var. Som mest är 20 personer på plats för att skölja ner mikrad panpizza med äppeldryck och främja humanioraforskning, men efter två timmar är det bara ett par tappra kulturarvskodare kvar.

ORDET HACKATON är en sammanslagning av hacka och maraton, och syftar på en ihärdig förbättring av en digital produkt. Evenemanget i sig var också ett försök till sammanslagning, mellan litteraturforskningen och nätets deltagarkultur. “Det här är kul att göra hemma”, försöker bibliotekarien Karolina Andersdotter, och berättar om det brittiska projektet Libcrowds.com. Namnet antyder en tanke om biblioteken som folkrörelse, och Wikipedia har redan visat hur engagerande bildning kan vara. När Stockholms nya kulturborgarråd nu vill privatisera biblioteken kanske det just är sådana här projekt, men i större skala, som behövs för att tydliggöra att kunskapen är en gemensam, medborgerlig angelägenhet. Ifall nu punschvisor och gratis mikropizza inte är argument nog.

Försök själv på: ub.uu.se/bibliotekskataloger-a-till-o/personverser ■

Betyg

NYTTA
●●●

NÖJE
●●

ANVÄNDARVÄNLIGHET
●●●

TILLGÄNGLIGHET
●●●

Kommentar till betygen: Forskare som söker bland tusentals verser kan säkert se intressanta mönster men individuellt är verserna rätt trista. Verktyget finns på nätet, men instruktionerna är otydliga. Varför inte införa en smidig portalsajt för hemmaknackare, i samverkan med andra universitet och bibliotek?

Kvarteret får ett hjärta

Östberga i södra Stockholm är ett så kallat utsatt område. Men nu blåser förändringens vindar. Tack vare det nya biblioteket och det nya kulturhuset har människor här fått en mötesplats.

TEXT MARTIN RÖSHAMMAR **FOTO** ANNA SIMONSSON

Om några dagar ska Östberga kulturhus invigas med högtidliga politikertal och rundvandring. Det är slutet av augusti och det borras, mäts, skruvas och installeras. Ska skrivbordet verkligen stå där? Bordet sitter fast i golvet, hur flyttar man på det då?

I våras var bibliotekarien Jessica Pellegrini med och skötte pop up-biblioteket inne i skolmatsalen på andra sidan betongtorget. Tanken var att börja knyta kontakten med området, att etablera verksamheten hos de boende här. Men de nådde inte riktigt fram till Östbergaborna.

– Lyckträffen var när jag en särdeles deppig torsdag gick ner till fritids. ”Hej, ni vet väl att vi från biblioteket står i matsalen?” Tio minuter senare var vi invaderade av åttio barn. Vi hade dukat upp med lite pyssel, lite fruktkuddar och lite Paxböcker. Min kollega satt vid datorn och skrev in lån och reserverade så att fingrarna blödde, säger Jessica Pellegrini.

Det var starten på en nära relation till skolbarnen som nu är ”superpepp” på att få ett riktigt bibliotek. Når man bara barnen är det förhoppningsvis lättare att få dit även föräldrarna. I huset ska även öppna förskolan, ett litet kafé, en lika liten scen, ett rum för pyssel och kreativitet, fritidsgård och föreningslokaler samsas om utrymmet. Samarbete är ordet alla återkommer till. Östberga kulturhus är inte stort, det gäller att komma överens.

– Vi från biblioteket är kanske allra mest pepp, eftersom vi inte hade någonting här innan. För de andra har det väl varit lite knöligare att klura fram hur befintlig verksamhet ska funka som bäst här inne, menar Jessica Pellegrini.

DET LUKTAR nytt, oinflyttat. I den del av lokalen där biblioteket ska hålla till står tomma bokhyllor och bord. Det är lite svårt att föreställa sig att här snart ska vara liv och rörelse, pågå bokdiskussioner, arrangeras författarsamtal, bokcirklar, skrivkurser och att de helt vanliga biblioteksdagarna ska radas på varandra.

Än dröjer det ytterligare ett par veckor innan huset verkligen ska tas i bruk. Ute på torget ropar banderoller ut att snart öppnar Östberga kulturhus.

Anna Ulfstrand är enhetschef för fem bibliotek i södra Stockholm. Det nya biblioteket i det lika nya kulturhuset på Östberga torg är ett av dem. Östberga är ingen ny bekantskap för Anna Ulfstrand. Hon har arbetat länge i museivärlden, bland annat som etnolog och dokumentationschef på Stadsmuseet i Stockholm. I den rollen var hon projektledare för den utställning om Östberga som gjordes

Östberga kulturhus

Östberga kulturhus invigdes den 16 september 2018. Huset innehåller bland annat ett bibliotek, ett kafé, öppen förskola och fritidsgård plus att fältassistenter, Kulturskolan, Fryshuset och diverse föreningar också kommer utnyttja den 730 kvm stora ytan. Namnet Östberga kulturhus röstades fram av Östbergaborna i en tävling som arrangerades I våras. Bland de namn som inte nådde hela vägen fram fanns Krönet, Höjdens hus och Hjärtat.

Östberga har inte haft något bibliotek förut. Då fick de åka till Skärholmen för att låna böcker.

och sedan visades sommaren och hösten 2017. Bilder från förr samsades med sånt som sommarjobbande ungdomar bidrog med. Som en kortlek med bilder på områdets hundägare och deras hundar, en målarbok och lokal kylskåpspoesi.

– På museet var jag mån om att vi skulle vara ute, att vi skulle göra saker på plats. Vi var i Farsta och i Östberga. Projektet här är det roligaste jag har varit med och drivit. Men när det var klart kände jag att jag började längta efter att inte vara en projektmänniska som behövde vara på olika ställen hela tiden, säger Anna Ulfstrand.

Hon är 58 år och funderade över om hon verkligen skulle jobba på museum fram till pensionen. Plötsligt öppnades en möjlighetsdörr. Hon bytte jobb inom Stockholms stad.

– Jag känner att jag blir lite så här... jag gråter nästan. Att jobba på bibliotek är att komma ett steg närmare medborgarna och det är så himla viktigt, inte minst i dessa oroliga tider. Bibliotek är en så grundläggande grej, förklarar Anna Ulfstrand.

Östberga är en växande stadsdel i södra Stockholm. Nu planeras 85 studentbostäder och en ny förskola.

I STADSDELEN Östberga bor ungefär 5 700 personer och mer än 55 procent av dessa har utländsk bakgrund. Det är nära till stan, men ändå är Östberga lite bortglömt, lite undanskuffat där det ligger på en höjd mellan villaområden och Årstafältet där det nu byggs en helt ny stadsdel. Kommunikationerna kunde vara bättre, bussarna kunde gå oftare. Mötesplatserna kunde vara fler i området som är uppdelat i en miljonprogramsdel från slutet av 1960-talet och en del, Gamla Östberga, med hus byggda ungefär tio år tidigare. I början på 2000-talet byggdes också ett antal så kallade punkthus och stadsvillor.

Då och då bränns det bilar i området och i augusti förra året mördades en ung man här, mitt på dagen, i ett garage nära Östberga torg. Den händelsen fick Expressen att dra igång sitt stora maskineri och tidningen skrev om hur människor i Östberga är rädda för att gå ut, att ett kriminellt gäng styr det mesta. Jag bor själv i lägenhet i Östberga, några minuters promenad från Östberga torg och jag känner inte igen den bilden. Visst, arbetslösheten är högre här än i Stockholm som helhet, 4,4 procent jämfört med 3,0 procent. Men det finns många eldsjälar, många som vill göra området bättre.

– På kvällen, samma dag förra året som Expressen skrev om rädslan här, invigdes utställningen om Östberga. Det kom 300 personer. Det var det bästa som kunde hända, att det blev så lyckat. Människor i alla åldrar var här. Ett gäng äldre damer trivdes så bra att de inte ville gå hem när vi stängde, säger Anna Ulfstrand.

HÖSTEN 2016 lämnades ett medborgarförslag in. Östbergaborna ville ha ett kulturhus i centrum, där man skulle kunna samla in aktiviteter för människor i alla åldrar, under samma tak. I september 2017 blev det klart. Staden och bostadsbolaget Svenska bostäder tog ett beslut, Östberga skulle få ett allaktivitetshus.

Anna Ulfstrand är enhetschef för fem bibliotek i söderort, bland annat Östberga.

Efter det följde ett antal så kallade dialogmöten där de boende fick önska, föreslå och diskutera, för att komma fram till ett så skräddarsytt hus som möjligt.

”Att jobba på bibliotek är att komma ett steg närmare medborgarna och det är så himla viktigt, inte minst i dessa oroliga tider.”

De valde huset där fritidsgården tidigare har huserat på övervåningen. Däruppe finns även bland annat en kiosk och en pizzeria och i den nedre delen av byggnaden, den del där kulturhuset nu finns, där förde tidigare en livsmedelsbutik en allt mer tynande tillvaro med tommare och tommare hyllor. Tio minuters promenad bort, i Gamla Östberga, finns bland annat en butik, en pizzeria och ett bageri/fik.

Den sextonde september öppnas dörrarna på riktigt och solen skiner över Östbergabornas inflyttningsfest. Alldeles utanför entrén tjänstgör ett bord som en liten scen, där står en energisk barnkör, ledd av Carrola Sjöstrom och sjunger om Pippi Långstrump. Personalen bär band som det står ”Östberga Kulturhus” och ”Välkomna” på.

Ganska snart fylls huset med nyfikna besökare och kön ringlar långt ut på torget. Bara 149 personer får vistas därinne samtidigt. Vid hyllan för utländska språk står Fati Kord och Bahram Ashaier och letar efter litteratur på persiska. Jessica Pellegrini förklarar hur personalen har resonerat, att de har hämtat en deposition från Internationella biblioteket med några böcker per språk. ”Det är jättebra om ni har särskilda önskemål. Då kan vi beställa”.

– Åh vad vi har saknat ett bibliotek här. Vi har åkt till Skärholmen tidigare. Det är bra för

Det nya kulturhuset har kommit till efter ett medborgarförslag. Man ville ha ett aktivitetshus där alla var välkomna.

I Östberga bor 5 700 personer. Lika många som i Boxholms eller Grästorps kommun.

Bibliotekarien Jessica Pelegrini upplever att de fått en bra start på samarbetet med skolbarnen i området. Nu återstår att knyta kontakt med deras vuxna.

Rishala Njie ser biblioteket som ett tecken på att Östberga är på rätt väg.

hälsan att läsa. Jag läser mycket och snabbt så jag kommer nog att vara här ofta, säger Fati Kord med den lilla orkesterns pianoklinkande i bakgrunden.

Hon menar att ett bibliotek och ett kulturhus är en bra början på att göra stadsdelen till ett område där det är mer liv och rörelse och mindre av sovstad. I närheten, på mark där en förskola brann för fyra år sedan, ska antagligen ett hus med 84 studentlägenheter byggas och i bottenvåningen är tanken att en förskola ska flytta in.

MARIANA HORMAZABAL, uppvuxen i Östberga, har hand om Fryshusets tjejgrupp och är jublande glad över huset där de kommer att ha verksamhet och över biblioteket. De tjejer hon träffar har länge önskat ett bibliotek att gå till, ett ställe att få läxhjälp på.

– De vill ha någonstans där de kan plugga ifred. Utan småsyskon i närheten. De har varit på möten, berättat om sina tankar och så plötsligt – ta-da! När jag var ung ville vi ha ett sånt här hus men alla planer rann ut i sanden för femton-tjugo år sedan. Jag fick gåshud när jag kom hit i dag, ler Mariana Hormazabal.

Ute på torget träffar jag Rishala Njie som precis har gått i pension. Han delar numera sin tid mellan Östberga och Gambia. Han har bott här med sin familj sedan 1990 och har varit aktiv i diverse organisationer och intresseföreningar i området. Han hälsar på och snackar med allt och alla.

”Åh vad vi har saknat ett bibliotek här. Vi har åkt till Skärholmen tidigare. Det är bra för hälsan att läsa.”

– Det här huset är ett tecken på att Östberga är på rätt väg igen efter några svåra år. Vi måste ta hand om varandra, vi som bor här, säger Rishala Njie.

ETT PAR VECKOR senare möts vi igen, inne på biblioteket. Runt oss sorlar skolbarn. Den före detta behandlingsassistenten Rishala berättar om böcker han läste på svenska när han kom till Sverige, som Vilhelm Mobergs Utvandrarserie.

– Att läsa de böckerna var ett bra sätt att lära sig hur svenskarna hade det förr. Svenskarna har utvandrat de också. Kunskap är så viktigt, säger Rishala Njie och ser nöjd ut:

– När mitt barnbarn kommer och hälsar på, då ska vi gå hit och låna böcker. Man kan ju beställa också, till exempel afrikanska författare. ■

ANNONS

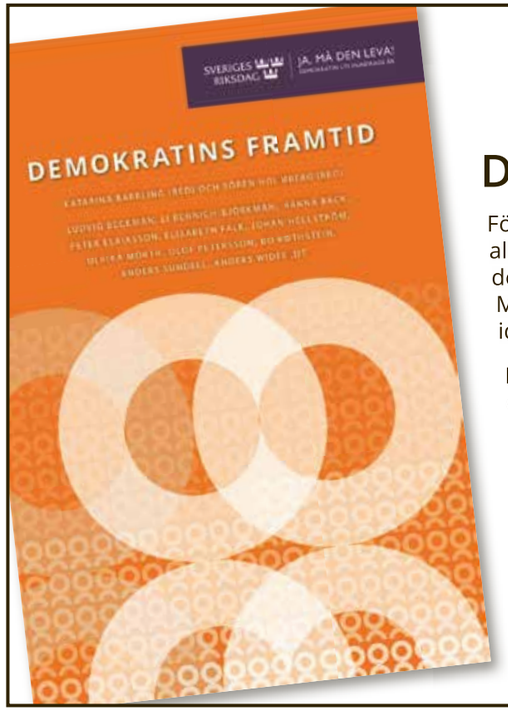

SVERIGES RIKSDAG | JA, MÅ DEN LEVA! DEMOKRATIN UTI HUNDRADE ÅR

Demokratins framtid

För snart hundra år sedan fick kvinnor och män allmän och lika rösträtt i Sverige. Först då fick demokratin sitt definitiva genombrott i vårt land. Men hur ser förutsättningarna för demokratin ut idag?

Ledande statsvetare ger sin syn på demokrati och på demokratiska utmaningar som regeringsbildning, populism, flernivå-demokrati samt partiernas försvagning.

Red. Katarina Barrling och Sören Holmberg

Beställ boken: firademokratin.riksdagen.se

ANNONS

Hittar du inte boken du letar efter? Hos oss finns tre miljoner lästa böcker.

BOKBÖRSEN

Svenska Akademiens bibliotekariepris 2019

Välkommen att nominera din kandidat.

Mer information på:

www.svenskaakademien.se/bibliotekariepriset

SNILLE OCH SMAK

SVENSKA AKADEMIEN

NY MODELL
Vad bygger ni?
Tipsa bbl@a4.se

Studenter i fokus för nytt sjukhusbibliotek

För sjukhusbiblioteket i Helsingborg blev det en lyckträff att flytta från centralblocket till ett mer perifert hus. De kom närmare studenterna. Och patienterna åker ändå hem innan de hinner fråga efter böcker.

TEXT TIM ANDERSSON
FOTO ERIC AHL
GRAFIK SWECO ARCHITECTS

Sjukhusbiblioteket i Helsingborg har länge haft en roll som kunskapscentral i regionen. Det har bland annat servat psykiatrin, 28 vårdcentraler och tre andra sjukhusbibliotek med litteratur. Men att hitta rätt bok på plats kunde likväl vara knepigt.

– Tidigare bestod biblioteket av små rum och hyllor som inte logiskt följde på varandra. Ett signum kunde plötsligt dyka upp på en märklig plats. Det var till och med så att vi själva hade svårt att hitta ibland, säger bibliotekarien Eric Ahl.

Så är det inte längre. Biblioteket flyttade i somras, och de nya öppna lokalerna underlättar för såväl möten som kunskapssökande. Bokhyllorna är uppställda längs en lång korridor, och för att orienteringen ska bli ännu enklare har Eric Ahl jobbat med tydlig skyltning. Han har också skapat en digital karta och applicerat dess färgkodning på det fysiska bibliotekets hyllgavlar och knubbar: Rött för skönlitteratur, blått för medicinsk facklitteratur och grönt för allmän facklitteratur.

Bibliotekets fokus är på vetenskaplig litteratur, men här finns också en gedigen samling allmänlitteratur. Det händer ofta att personal kommer för att låna romaner.

– Det tycker jag är väldigt roligt. Vi vet ju att det finns ett samband mellan kultur och hälsa. Många säger att det är en förmån att ha den här tillgången på sin arbetsplats, berättar Eric Ahl.

I SJUKHUSBIBLIOTEKETS nya lokaler möts personer som arbetar på sjukhuset, studenter och patienter. Av dessa utgör studenterna den kanske största. Läkarutbildningen är nämligen granne numera, vilket är en positiv konsekvens av flytten från sjukhusets centralblock till det mer perifera så kallade Almahuset.

I närheten finns också Practicum Clinical Skills Centre, där det sker praktisk träning för studenter och personal i simulerade vårdscenarier.

Resultatet har blivit en större genomströmning i biblioteket, vars utbud inkluderar en rejäl samling kurslitteratur.

Ritning på nästa sida!

NY MODELL
Vad bygger ni?
Tipsa bbl@a4.se

INLAGDA patienter däremot är svårare att få hit. Det har inte blivit enklare med flytten bort från centrum, men huvudförklaringen till den minskade patientnärvaron är dock, enligt Eric Ahl, en annan: De senaste tjugo åren har vårdtiderna helt enkelt gått ner så pass mycket att de inlagda sällan har tid för biblioteksbesök.

De som ändå hittar en stund att fördriva här upptäcker en hel sektion direkt riktad till sig. I stället för det vanliga SAB-systemet är den ordnad enligt kategorier som diagnoser eller medicinska ämnen. Från sitt rum har bibliotekarien Eric Ahl utsikt över hyllorna på bokstaven A: adoption, afasi, alkohol, allergi, och så vidare.

– Det är både facklitteratur som är lite enklare än den kliniska och så kallade patografier det vill säga biografiska skildringar av sjukdom. Det kan också vara foldrar från patientföreningar, berättar han.

Utöver inlagda patienter kommer det också hit en del människor med långvarig eller kronisk sjukdom. De är del av Patientutbildningscentrum, där patienter utbildas i sina egna diagnoser av sjukvårdspersonal. Utbildningen samordnas av en sjuksköterska, som sitter heltid på biblioteket, och en biblioteksassistent. Men patienterna själva har stort inflytande.

– Patienter och närstående eller stödpersoner får uttrycka sina behov och får svar på dem av vårdpersonal. De bestämmer i hög utsträckning själva vad som ska ingå i de här träffarna.

VÅRDPERSONALEN kommer också gärna till biblioteket för sin egen skull, berättar Eric Ahl. Om inte för att låna fack- och skönlitteratur så för att koppla av i någon fåtölj med ett magasin från den stora tidskriftsdelen.

I ett av rummen har de dessutom möjlighet till videokonferenser med vårdpersonal i andra delar av landet. Biblioteket äger nämligen en videokonferensutrustning som krypterar informationen och därmed uppfyller kraven på sekretess.

Nyss såg Eric Ahl ett par läkare sitta intill en patient i de sköna fåtöljerna.

– Ska jag säga en sak som karaktäriserar biblioteket så är det mötet mellan sjukhusets olika behov, säger han. ■

FOTO: SANJA MATONICKIN

Bibliotekarien Erik Ahl gillar att det uppstår nya möten.

Rum för studier och sekretess

Det nya sjukhusbiblioteket har inretts med nutidens behov i centrum.

1. ALMARUMMET
I pausrummet som biblioteket delar med Practicum finns det möjlighet att hålla i utbildningar för större grupper.

2. TIDSKRIFTSHÖRNAN
Här finns branschtidningar, patienttidskrifter och populära magasin. Hit hittar många i vårdpersonalen under sina raster.

3. SJÄLVBETJÄNINGSDATOR
Här kan personalen söka och låna dygnet runt.

4. PUBLIKA DATORER
Datorer för patienter och närstående.

5. JAVA-RUMMET
Här utbildas personal i bibliotekets e-resurser.

6. SITTGRUPP
Det sitter nästan alltid någon i bibliotekets sköna fåtöljer.

7. KURSLITTERATURRUMMET
Tyst läsrum som också inhyser en del av kurslitteraturen.

8. T10-RUMMET
Här kan de som studerar den tionde terminen på läkarprogrammet studera i lugn och ro.

9. PATIENTUTBILDNINGSCENTRUM
Här inne hålls patientutbildningar och en stor del av patientbiblioteket finns här inne.

10. APPENDIX
I appendix finns ny videokonferensutrustning för att vårdpersonal ska kunna diskutera med fullständig sekretess.

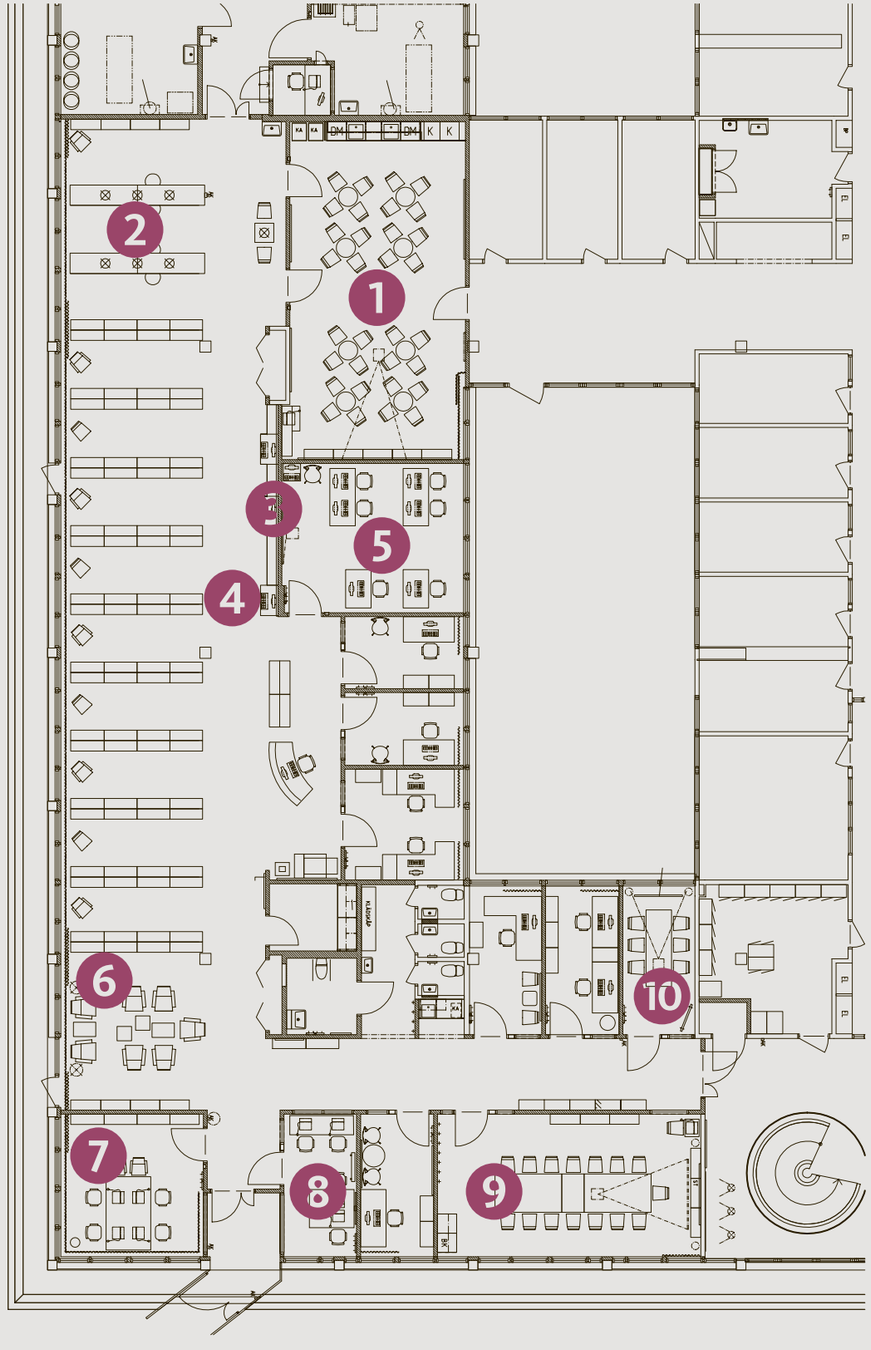

SÅ GJORDE VI
VR på bibliotek

Kulturarv på turné

Region Gävleborg använder virtual reality som ett sätt att sprida och tillgängliggöra kulturarvet. Det får biblioteken att börja fundera på nya sätt att använda tekniken. ”Det finns ett stort intresse”, säger regionens bibliotekskonsulent Ann Östman.

TEXT STEFAN WESTRIN
FOTO REGION GÄVLEBORG

Tekniken är nu ute på turné i regionens olika bibliotek. Tanken är att inspirera både besökare och personal till att fundera kring hur man kan utveckla virtuella världar så att de passar för bibliotekens uppdrag.

På Region Gävleborg driver man sedan ett tag tillbaka ett projekt där man använder virtual reality. Den tekniken gör det numera möjligt att gå in i en av de världsarvsförklarade hälsingegårdarna och uppleva den fysiskt, genom att sätta på sig en hjälm. Det är bra för alla som inte geografiskt kan ta sig till platsen, eller som till exempel inte kan gå uppför trappor.

Tekniken går nu runt på turné bland biblioteken i Gävleborgs län.

Varför det?

– För att kunna visa så många människor som möjligt: Vad är en världsarvsgård? Hur ser det ut inne i en sådan? Vad har den använts till? Nu har Länsmuseet också ett VR-rum där man kan få uppleva det här, men folkbiblioteken har förmodligen lägre trösklar in än museerna, och når ut till en större publik.

Vilka når ni med det här?

– Alla åldrar! Många som inte kanske skulle ha tagit del av kulturarvet annars. I Bollnäs berättade de om en 14-årig kille som hade hängt där i tre dagar! Han hade hjälpt alla andra besökare och visat dem hur det funkade. Och sedan berättade han om allt för sina föräldrar, på tigrinja, som de pratade med varandra. Det är stort intresse från alla möjliga, barn och unga, PRO och SFI.

Hur jobbar ni vidare?

– En del av syftet med att skicka runt det här på turné är att stimulera fantasin hos bibliotekspersonalen, så att vi kan samla in idéer om hur vi kan använda den här tekniken framöver. Jag tänker att vi kommer att kunna använda den på flera olika sätt, inom utbildning, guidning, visualisering, design och för att förbättra vår service.

Vad innebär det mer konkret?

– En sak som dykt upp är att man skulle kunna använda det för att gestalta litterära rum. Besökaren sätter på sig en hjälm och är plötsligt själv mitt inne i en litterär värld, och berättelse. Tänk till exempel att du möter Robinson Kruse på hans ö. Det börjar med att du sitter på en båt och medan du färdas till ön får du berättelsen återberättad, kortfattad.

– Du kliver av båten och insuper miljön. Sedan träffar du Robinson, och ni börjar prata ... Det här är naturligtvis bara ett exempel på vad man skulle kunna göra.

Intressant!

– Man skulle också kunna tänka sig att personalen kan använda tekniken för att öva sig i att möta både trevliga och mindre trevliga besökare. Men det här är bara några idéer. Nu är den här tekniken ute på turné tills i mars och responsen har varit jättebra, många bibliotek är intresserade och frågar om de kan få ha kvar sakerna längre. Sedan ska vi samla in idéer, synpunkter och erfarenheter som uppstår och gå vidare med det här. Det är bra att det här materialet redan finns tillgängligt för oss, då blir det väldigt konkret för personalen vad det här är och vad det kan användas till. Då blir det liksom: ”Jaha, det här var ju inte så svårt.”

När kan man ha gestaltningar av litterära rum i VR-teknik på biblioteken i Gävleborg då?

– Det kliar i fingrarna och jag är otålig förstås men även efter att vi samlat ihop erfarenheter från personalen så är det många steg kvar. En fråga handlar förstås om finansiering. Jag tänker att det här kan passa in bra i projektet ”Digitalt först”. Sedan handlar det också om att hitta leverantörer. Och så ska de utveckla materialet. Så det är flera steg kvar.

Varför ska biblioteken hålla på med det här?

– Ytterst är det en demokratifråga, att vi ska kunna tillgängliggöra ny teknik. Som när vi skaffade datorer då många fortfarande inte hade råd med dem. Jag kommer fortfarande ihåg min första bärbara dator och hur lång tid det tog innan jag hade lyckats återbetala allt för den. Nu ser vi att det ofta är nyanlända som använder våra datorer. De finns där, och det finns uppkoppling, det är noll tröskel och du är välkommen in. Dessutom finns det en demokratiaspekt i att vi kan sprida den nya tekniken över hela landet, så att den inte bara ska finnas tillgänglig i storstadsområdena.■

VR i Gävleborg

Region Gävleborg har tillsammans med flera aktörer, som Högskolan i Gävle, utvecklat ett projekt för att upptäcka hur de kan använda Virtual Reality-teknik.

Konkret har det blivit en VR-film, där besökaren virtuellt kan gå in i hälsingegården Bortom åa och uppleva dess målningar, möbler och interagera med föremål i köket.

DEBATT
Nick Johnson-Jones om följden av luckor i statistiken

”Brister i statistiken osynliggör ojämlikhet”

Dagens statistik behöver kompletteras med uppgifter som synliggör diskriminering, skriver Huddinges konst- och bibliotekschef Nick Johnson-Jones. Annars riskerar biblioteken att prioritera fel och fatta dåliga beslut.

TEXT NICK JOHNSON-JONES
ILLUSTRATION GETTY

Det kan inte råda några som helst tvivel om att jag som arbetar med bibliotek och för det allmänna – vår gemensamma offentliga sektor – ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Och att jag genom aktiva insatser ska motverka diskriminering. Sverige anses vara en förebild vad det gäller att tillgodose minoriteters skydd och rättigheter, i arbetet för att främja mångfald och representation. Men det är i lagarnas och regelverkens värld och i retorikens värld, för samtidigt finns det inga systematiska mätverktyg eller någon statistik som följer upp och utvärderar om antidiskrimineringspolitiken har någon som helst effekt.

”Det vi väljer att inte veta något om behöver vi inte göra något åt.”

Den vanligaste metoden om man i Sverige ska arbeta med statistik för att på någon övergripande nivå generera kunskap om samhället och om olika gruppers levnadsförhållanden, är att via personnummer, olika individregister och folkbokföringsregistret extrahera information. Eftersom vi är ett av världens mest registrerade folk så finns väldigt mycket information om dig som individ i dessa register. Men vill du utgå från de sju diskrimineringsgrunderna så finns här bara information om juridiskt kön och kronologisk ålder.

För analys och förståelse av ojämlikhet och diskriminering där könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, och/eller sexuell läggning ska vägas in är de register vi arbetar med i stort oanvändbara. För mig som arbetar på bibliotek försvårar detta arbetet med att säkra jämlik och likvärdig tillgång till service och utbud. Vi saknar både underlag för att fatta goda beslut och möjlighet att följa upp de beslut vi ändå fattar.

REDAN PÅ SLUTET av 1800-talet, under en tid då skillnader mellan människors socioekonomiska villkor var enorma, kom de första förslagen om något som då kallades ”arbetsstatistik”.

I dag skulle vi kalla det statistik om människors levnadsförhållanden. Syftet var då att utifrån empiri och kunskap kunna arbeta med de sociala problemen i Sverige och ”hålla samvetet vaket”.

I liknande anda beslutade riksdagen 1994 att alla förslag och beslut inom samtliga politikerområden, på nationell, regional och lokal nivå, ska analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga konsekvenserna för kvinnor respektive män. Detta var inte okontroversiellt då det infördes. Men utan kunskap om ett problem är det omöjligt att åtgärda problemet.

Nick Johnson-Jones
FOTO: STINA LOMAN

DET FINNS MYCKET att lära av hur vi arbetat med statistik om diskriminering på grund av kön. Men i stället väljer vi i många fall att osynliggöra och omöjliggöra att erfarenheter, perspektiv och att kunskaper lyfts fram med hjälp av statistik. Här är begreppet ”sanktionerad okunskap” användbart – det vi väljer att inte veta något om behöver vi inte göra något åt.

EU, Europarådet och FN kritiserar med regelbundenhet Sverige för bristande systematisk uppföljning av jämlikhet och diskriminering. I rapport efter rapport och utredning efter utredning läser jag att det saknas tillräcklig kunskap om olika gruppers levnadsförhållanden. Binära och ickebinära transpersoners erfarenheter osynliggörs genom att de reduceras till sitt juridiska kön, de nationella minoriteternas situation och de nationella minoritetsspråken vet vi inte mycket om. Inte heller hur många som egentligen påverkas av bristande tillgänglighet på grund av olika funktionsnedsättningar. Listan kan göras lång.

SVERIGE MÅSTE komplettera den befintliga statistik som hämtas från individregister och folkbokföringsregistret, med data som i stället bygger på de mer etiska principerna: frivillighet, anonymitet, och framförallt självidentifikation, där du själv får beskriva vilka grupper du anser dig tillhöra.

Olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och förstärker ofta varandra. Det är alltid ett komplext samspel som pågår och utan att fånga detta saluför vi helt enkelt reducerande och förenklade verklighetsbeskrivningar.■

De unga vill ha bra häng

Säger man bibliotek tänker ungdomar i högstadieåldern på böcker och läsning. En del tänker att de mest är till för barn och gamla. Andra vill vara där och hänga och fika. Det säger en ny studie som Uppsalaforskaren Åse Hedemark analyserat.

TEXT STEFAN WESTRIN
ILLUSTRATION GETTY

Åse Hedemark
FOTO: BERTIL WERGELIUS

För sju år sedan publicerade Svensk biblioteksförening studien *Barn berättar*, där barn i åldrarna 9-12 år berättade hur de tänkte kring läsning och bibliotek. I december kommer uppföljaren, som heter *Unga berättar*, och koncentrerar sig på åldrarna 15-16. Tanken är att studien ska kunna användas som underlag för biblioteken när de planerar sin verksamhet för den målgruppen. Studien bygger på fokusgruppsintervjuer med 100 olika ungdomar, och precis som i *Barn berättar* så är det Åse Hedemark, docent på ABM Uppsala universitet, som har analyserat materialet.

Studien har en ganska bred definition av läsning, där både tryckta texter, e-böcker, ljudböcker, serier, filmer, olika typer av digitala texter och tv-spel ingår. Men det är tydligt att unga fortfarande framför allt associerar läsning med skönlitteratur i analoga böcker.

– Men en sak som överraskade mig var att de ofta pratade om filmer och tv-serier som en ingång till läsning av böcker. De kunde se filmer och serier och bli förtjusta i den världen, och sedan när de fick reda på att de baserades på böcker så läste de dem också. På det sättet tar de del i samma berättelse genom många olika format, som griper in, tangerar och kompletterar varandra, säger Åse Hedemark.

De unga i fokusgruppen gjorde en väldigt tydlig uppdelning mellan den läsning de ägnade sig åt på fritiden och den läsning som hörde till skolan. Trots att de kunde ha starka skönlitterära upplevelser på fritiden så var de överlag väldigt negativa till den mer analytiska, distanserade typ av läsning som de tvingades till i skolan.

HÅLL UTKIK!
Unga berättar dyker upp på Svensk biblioteksförenings hemsida under december månad.

BIBLIOTEKEN associeras bland ungdomarna främst med böcker och läsning. En del av dem som uttalar sig i studien säger att biblioteken mest är till för barn och gamla. Andra går dit utan att låna särskilt mycket, mer bara för att träffas och hänga en stund. De deltar sällan i programverksamheten, och blir ofta förvånade när de får höra att det finns så mycket sådan, trots att de ofta hänger på bibblan med sina kompisar. När de får frågan om vad som skulle kunna utvecklas är det vanligt att de svarar att det borde vara fler mysiga sittplatser, gärna avskilt, framför allt från de yngre barnen som de ofta uppfattar som lite irriterande.

– Det speglar att det är viktigt för dem med häng, med platser som de kan få vara på, säger Åse Hedemark.

EN VÄLDIGT vanlig synpunkt var också att de ville kunna fika på biblioteken. På det sättet skiljer sig inte ungdomarna från barnen i den förra studien, där de vanligaste önskemålen också var att få fler mysiga sittplatser och att man skulle kunna få något att äta och dricka på biblioteket.

Det kan förstås finnas en risk för skevhet i urvalet av de intervjuade, påpekar Åse Hedemark. Intervjuerna genomfördes i fyra regioner, på bibliotek och i olika föreningar. Men redan när man ställer frågan om unga vill delta i en intervju om läsning och bibliotek kan det naturligtvis vara så att många som inte är så intresserade av vare sig bibliotek eller läsning tackar nej, och på det sättet inte ens kommer med i materialet.

Med det sagt tycker Åse ändå att underlaget är rikt och komplext, och att det innehåller flera trådar som skulle vara intressanta att följa upp och undersöka mer grundligt. En av dem är att de unga verkar tycka att det är väldigt viktigt med autenticitet.

– Det påverkade också deras uppfattning av biblioteken. Trots att många kunde uppfatta dem som lite mossiga så tyckte de framför allt att biblioteken stod för något trovärdigt och stabilt. ■

Livrustkammaren är roligare

Någon vill vara seriös, någon personlig, en tredje tillåter sig att skämta. Maja Billing, student vid institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap vid Borås högskola, har i sin magisteruppsats ”Gilla, tagga, kommentera!” undersökt hur tre statliga svenska museer – Livrustkammaren, Världskulturmuseet och Moderna Museet Malmö – använder Instagram för att uppmuntra social interaktion och skapa relationer med sina besökare. Livrustkammaren går längst i att bryta med förväntningarna och når också mest interaktion. Maja Billing drar slutsatsen att ”om museerna vill öka den sociala interaktionen med hjälp av Instagram kan det vara en fördel att våga tänka utanför ramarna och pröva nya sätt att kommunicera med publiken”.

Träna din normkritiska blick

Biblioteken utför inte någon jämlik verksamhet, utan måste jobba för att bli mer inkluderande. Det är utgångspunkten för bibliotekarierna Sofie Samuelsson och Annika Hermele i projektet *Inkluderande biblioteksverksamhet: normkritik, hbtq, läsfrämjande och metodutveckling*. Tillsammans med tjugo deltagare från biblioteken i Stockholms län och en följeutvecklare, Cecilia Brisander, har de utforskat metoder för inkludering, normkritik och hbtq med fokus på läsfrämjande. Nu finns en rapport att ladda ner kostnadsfritt från Region Stockholm, **regionbiblioteket.se/publicerat/inkluderande-bibliotek.**

Lexikon med kvinnor prisas

"Pristagarna har på ett mycket förtjänstfullt sätt synliggjort 1000 svenska kvinnor och deras insatser inom konst, vetenskap och politik, från medeltid till nutid.” Det sade tankesmedjan Humtanks jury i sin motivering till att professorn i litteraturvetenskap Lisbeth Larsson och professorn i historia Maria Sjöberg vid Göteborgs universitet fick Humtankpriset 2018 för sin bildningsinsats Svenskt kvinnobiografiskt lexikon.
”Larsson och Sjöberg har inte nöjt sig med att bara konstatera att kvinnorna saknats i befintliga biografiska verk. De har i stället reviderat själva utgångspunkten för denna frånvaro genom att förändra källmaterialet”, fortsätter juryns motivering. SKBL är fritt tillgängligt på **skbl.se**

Att stanna upp och reflektera

Två dagar i november skiner solen över ett varmt Köpenhamn. Vi sitter utomhus och dricker kaffe på en fullsatt uteservering. Jag njuter – tänk att kunna fika utomhus i november!

Men jag vet ju att värmen mycket väl kan vara tecken på ett klimat i förändring. Effekten som jag upplever som positiv kan vara en följd av något som är så negativt att det för alltid förändrar livets förutsättningar. Jag vet också att många väljer att inte förstå i stället för att reflektera och söka information.

I HÖST HAR Skolinspektionen publicerat resultatet av sin kvalitetsgranskning av skolans undervisning i källkritik. Generaldirektör Helen Ängmo skrev nyligen i en debattartikel i Dagens Samhälle att alltför många skolor uppvisar brister i denna undervisning, framförallt när det gäller källkritik i digitala sammanhang. Hon lyfte också brister i undervisningen i informationssökning och i att tolka bilder.

Det senaste året har visat hur stort behov vi har av ett källkritiskt förhållningsätt. Strategisk kommunikation av olika slag förvirrar vår världsbild och vår vilja att söka kunskap. Men 2018 kan i backspegeln ändå bli källkritikens år. Jag har under året deltagit i flera sammanhang där källkritik varit svaret på alla möjliga utmaningar. Allt från riksdagspolitikers oro för manipulation av valet till klimatförnekelse och oro för barn och ungas förmåga att förstå medielogik på internet, framförallt i sociala medier. När Riksarkivet firade 400 år excellerade viralgranskaren Jack Werner i arkivgrävandets stora njutning i att ställa fakta mot fakta.

Men i sin debattartikel lyfter Ängmo hur källkritik inte är ett mål i sig utan en förutsättning för reflektion och kritisk analys:

”Om undervisningen i källkritik inte är tillräckligt uppdaterad finns risk att elever tar del av vinklad information utan redskap att stanna upp och reflektera.”

FORMULERINGEN är träffsäker. Förmågan att stanna upp och reflektera bygger på läskunnighet och kunskap att söka och kritiskt granska information – medie- och informationskunnighet.

I sin rapport skriver Skolinspektionen att ”skolor med en undervisning av god kvalitet om källkritiskt förhållningssätt och som omfattar digital källkritik i stor utsträckning har en upparbetad samverkan mellan olika ämneslärare och skolbiblioteket.”

Det är glädjande att Skolinspektionen uppmärksammar god samverkan mellan ämneslärare och skolbibliotekarier, och att det ger avtryck i kvalitetsgranskningen. Ju fler skolledare som inser vikten av en väl integrerad skolbiblioteksverksamhet desto fler elever rustas med rätt verktyg i en föränderlig medievärld.

Med väl rustade elever har vi alla bättre förutsättningar att möta framtidens utmaningar.

Karin Linder
Generalsekreterare,
Svensk biblioteksförening

FOTO ELISABETH OHLSON WALLIN

AKTUELLT FRÅN FÖRENINGEN

HAR DU TIPS på något du vill att andra medlemmar ska ta del av? Mejla Elza Zandi, webbredaktör: elza.zandi@svbib.se

Temat för Biblioteksdagarna 2019

HUR SER VÄRLDEN ut i framtiden? Vilken roll kommer biblioteken att spela? Och vilka kompetenser kommer att krävas för att biblioteken ska kunna spela den rollen? Följ med på en framtidsspaning med kompetens i fokus på Biblioteksdagarna 2019.

– Kompetens är ett ämne som diskuteras livligt bland våra medlemmar. Vi vill fördjupa diskussionen, samt ta upp frågan kring framtida kompetens, säger Karin Linder, generalsekreterare Svensk biblioteksförening.

Anmälan öppnar i början av december, via biblioteksforeningen.se, och föreläsare och övrigt programinnehåll kommer att presenteras efter hand. Liksom vid årets konferens blir det ett gemensamt program för alla deltagare.

– I utvärderingen av Biblioteksdagarna 2018 såg vi att det var ett uppskattat upplägg, och vi kommer därför att genomföra Biblioteksdagarna på liknande sätt nästa år, säger Karin Linder.

Biblioteksdagarna 2019 arrangeras i Helsingborg 15–17 maj. ■

TEXT ELZA ZANDI

Kallelse till årsmöte i Helsingborg 16 maj 2019

I ENLIGHET med Svensk biblioteksförenings stadgar paragraf 5 kallas alla medlemmar till årsmöte torsdag 16 maj, klockan 08.30, i Helsingborgs konserthus, Roskildegatan 1, 252 21 Helsingborg.

Valberedningen nås på e-postadressen valberedningen@svbib.se, som går till valberedningens samtliga medlemmar.

Valberedningens sammankallande är Annelie Janred. Hon nås på telefon 031–786 30 01 eller e-post annelie.janred@ub.gu.se

Medlem eller grupp som vill att en viss fråga tas upp till beslut på årsmötet kan skicka en skriftlig anmälan till kansliet på adressen: Svensk biblioteksförening, Oxtorgsgränd 2, 111 57 Stockholm

Det går också bra att skicka motioner via e-post, info@svbib.se

Sista motionsdag är fredagen den 8 mars 2019. ■

FOTO: MARIA BRANDSTRÖM

MEDLEM

Jenny Widmark, Malmö universitetsbibliotek

Jenny Widmark arbetar med forskarstöd, framför allt olika aspekter av publicering, på Malmö universitetsbibliotek.

– Eftersom jag har en jur.kand. så omfattar min tjänst bland annat arbete med upphovsrättsfrågor kopplade till forskares publicering och tolkning av publiceringsavtal. Jag arbetar också mycket med strategier för publicering och en hel del med open access-frågor.

Vilken är den största utmaningen?

– För forskningsbiblioteken är det just nu det arbete som sker med open access. Många bitar ska falla på plats och många frågor måste utredas grundligt om målen med öppen tillgång, framför allt till publikationer, om bara några år ska kunna nås. Nås målen kommer det att påverka forskningsbibliotekens verksamhet på många områden.

Bäst och sämst med ditt jobb?

– Jag tycker att mitt jobb är bäst och är glad varje dag när jag ska hit! Skulle jag säga något som är sämst så är det nog att inte räcka till. Biblioteken får hantera fler och fler juridiska frågeställningar, både i den egna verksamheten men också via frågor från våra användare. Jag kan med min bakgrund komma ganska långt i det arbetet, men skulle gärna se ett centralt juridiskt stöd för biblioteken på till exempel KB. ■

TEXT ELZA ZANDI

Jenny Widmark

Gör: Sitter i styrgruppen för Expertnätverket för bibliotek och upphovsrätt.
På fritiden: Tillbringar hon tid med familj och vänner, inte bara i Malmö utan också i sin kolonistuga några kilometer bort. När det blir tid över har hon också gärna ett handarbete av något slag i gång.

Lär känna föreningens styrelse

Under hösten presenterar sig Svensk biblioteksförenings styrelsemedlemmar genom att svara på följande frågor:

1 Vem är du?

2 Berätta om ditt engagemang i styrelsen!

3 Är det något annat du vill att medlemmarna ska känna till om dig?

Styrelsen
har bland annat som uppgift att utveckla, leda och samordna föreningens verksamhet, och ansvara för föreningens ekonomiska planering.

Du som är medlem är alltid välkommen att höra av dig till någon i styrelsen med förslag eller frågor. Kontaktuppgifter hittar du på biblioteksforeningen.se

FOTO: ELISABETH OHLSON WALLIN

Cecilia Gärdén
Ledamot

1 **SEDAN ETT** och ett halvt år tillbaka arbetar jag som konsulent med inriktning mot bibliotekens lärande och verksamhetsutveckling på Kultur i Väst. Jag har tidigare arbetat på Biblioteks-högskolan i Borås i många år som lärare och forskare, med fokus på informations-kompetenser, informationssökning och lärande.

2 Jag har suttit i styrelsen sedan 2013. Mitt favoritområde är forsk-ningsanvändning i praktiken. Jag är väldigt intresserad av frågor som har att göra med lärande, kompetens och strategisk utveckling kopplat till bibliotek. Förening-en är en kraftfull plattform för gemensamt lärande – erfarenhetsutbyte, kompetens-utveckling och nätverk. En annan fråga som jag bevakar noga är skolbiblioteks-frågan.

3 Jag är med i tre expertnätverk (verk-samhetsutvecklande metoder, folk-bibliotekschefer och skolbibliotek) och jag är styrelsens kontaktperson för regionför-ening Väst.

FOTO: PRIVAT

Inga Andersson
Ledamot

1 **JAG ÄR** skolbibliotekarien som efter 20 år bytte spår och nu arbetar som rektor. Med mig har jag erfarenhet från förskoleklass, grundskola och gymnasium och under årens lopp har jag jobbat både lokalt, regionalt och nationellt. Som rektor kan jag fortsätta arbeta med de strukturer som är så viktiga för att skolbiblioteket helt och hållet ska bli och vara skolans ansvar.

2 Jag är inne på mitt andra år i styrel-sen och håller fortfarande på att lära mig vad styrelsearbete innebär – oerhört spännande! Det jag kan bidra med är mitt skolbiblioteksperspektiv och min kunskap om skolans inre strukturer, systematiska kvalitetsarbete och hur skolbibliotekets verksamhet används som en del i under-visningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

3 För övrigt är jag en kvinna i mina bästa år, mamma till tre vuxna barn, fru till min man och matte till min border-terrier. Jag definierar mig som en läsande människa, och all slags text är viktiga utgångspunkter för hur jag orienterar mig. Det medför också att jag hetsläser.

FOTO: JONATHAN ROBSON

Karin Grönvall
Ledamot

1 **UPPSALABO**, hästtjej, fyrabarns-mamma, och bibliotekschef på Sveri-ges lantbruksuniversitet som vill förändra världen på riktigt. Mitt första biblioteks-jobb var i lånedisken i Knivsta, mitt andra på KB med fokus på att lära besökarna använda datorer. Numera ligger mitt driv i att integrera biblioteket i universitetets forskning och utbildning och göra skillnad!

2 Jag tror på bibliotekens potential att skapa frirum även i en digital tid. Vi måste våga tänka om, lära oss nytt och formulera oss så att alla – inte minst politiker – förstår. Jag har engagerat mig i europeiskt samarbete kring upphovsrätts-frågor eftersom de sätter förutsättningarna för bibliotekens verksamhet.

3 Jag jobbar konstant på min tids-optimism, men samtidigt – vad skulle jag hinna utan den? Njuter av att kunna cykla till jobbet efter många års pendling, men bäst av allt är att rida en långtur i Hågadalen en klar höstdag!

FOTO: BTH

De får föreningens utvecklingsstöd 2018

I år delar fyra sökande på föreningens utvecklingsstöd på totalt 300 000 kronor. Styrelsen beslutade 2017 att detta år i första hand prioritera projekt inom MIK-området.

Årets mottagare av stödet är:
ARVIDSJAURS KOMMUNBIBLIOTEK, för DIGGA – ett generations-överskridande projekt kring nätetik där unga lär äldre.
BLEKINGE TEKNISKA HÖGSKOLA, för Diskmaskinen – en självlärande informationsdiskbot.
Projektet syftar till agilt lärande kring hur studenter frågar och söker för att bygga en informationsbot.
MÖNSTERÅS BIBLIOTEK, som ska utveckla arbetssätt för att diskutera MIK-frågor direkt i infodisken.
UPPLANDS VÄSBY BIBLIOTEK, för ett projekt som ska öka kun-skapen bland personalen om landets nationella minoriteter.
Utvecklingsstödet har delats ut sedan år 2010 och kan sökas av föreningens institutionella medlemmar. Även för 2019 kommer stödet att vara inriktat mot MIK-insatser. ■

”En extra skola där man kan lära sig lite utanför de obligatoriska ämnena man har dagligen.”

SÅ UTTRYCKER en tonåring sin syn på bibliotek i Svensk biblioteksförenings färska studie *Unga berättar*. I studien har 92 stycken 16–17-åringar deltagit i fokusgrupper ledda av samtalsledare från regionbibliotek, där de pratat om läsning och bibliotek. Åse Hedemark, lektor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Uppsala universitet, berättar på sidorna 38-49 mer om studien som kommer att publiceras på biblioteksforeningen.se i december. ■

ILLUSTRATION: ANDRZEJ OLAS

FOTO: PRV

Nätverksträff på Patent- och registreringsverket

EXPERTNÄTVERKET för bibliotek och upphovsrätt anordnade den 24 oktober en informationsdag med PRV om immaterialrätt som informations- och kunskapskälla, samt de tjänster PRV kan bidra med.

SEDAN 2017 har PRV ett utökat informationsuppdrag för att informera offentliga sektorn, näringslivet och även allmänheten om immaterialrätt. Några av de tekniska universiteten har sedan tidigare etablerat ett samarbete med PRV, där de deltar i forskarkurser och informerar om immaterialrätt och patentfrågor. Vi ville därför visa på dessa möjligheter och knyta närmare kontakter mellan PRV, bibliotek och innovationskontor.

CHRISTIN WENDEL på PRV redogjorde för de olika immateriella tillgångar som man i forskningssammanhang kommer i kontakt med. En värdefull redogörelse för att förstå skillnader mellan olika immateriella rättigheter. Vi fick under eftermiddagen en genomgång av upphovsrätten av Catharina Ekdahl, liksom ett nedslag i hantering av bilder. Dagen var mycket givande och inspirerande där fokus också var på upphovsrättsligt stöd och samarbete. ■

TEXT INGA-LILL NILSSON, KONTAKTPERSON FÖR EXPERTNÄTVERKET FÖR BIBLIOTEK OCH UPPHOVSRÄTT

FOTO: FREDRIK HJERLING

Vårt remissvar angående barns och ungas läsning

SVENSK biblioteksförening har nyligen skickat ett remissvar på Läsdelegationens betänkande *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället* (SOU 2018:57).

I yttrandet framhöll vi att det läsfrämjande arbetet till stor del vilar på landets folk- och skolbibliotek. För att förstärka detta behövs bland annat en ändring av skollagen för att alla elever ska ha tillgång till ett bemannat skolbibliotek.

Vi ställer oss också positiva till flera av utredningens förslag, däribland ett läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier. En invändning vi har är att utredningen ägnar alltför lite uppmärksamhet åt läsning ur ett flerspråkighetsperspektiv. Nästan vart fjärde barn i Sverige har idag utländsk bakgrund, vilket påverkar förutsättningarna för det läsfrämjande arbetet. Det hade varit värdefullt om utredningen hade fördjupat sig mer inom detta område.

Hela remissvaret kan läsas på föreningens webbplats. ■

TEXT BJÖRN ORRING

Nytt hos oss – krönikor

Från och med nu kommer du att kunna läsa gästkrönikor på föreningens webbplats. Varje gästkrönikör skriver om något som knyter an till föreningens verksamhetsområden, men det är personligt skrivna texter där åsikter som uttrycks är skribentens egna. Även generalsekreterare Karin Linders krönikor från Biblioteksbladet kommer att publiceras på webben, och föreningens ordförande Johanna Hansson kommer att skriva krönikor i samband med styrelsemötena. Vem vill du läsa?
Skicka tips till elza.zandi@svbib.se

FOTO: ELISABETH OHLSON WALLIN

Sökes: nya jurymedlemmar inför utmärkelserna 2019

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING delar årligen ut Sveriges biblioteks utmärkelser, totalt åtta priser och en prissumma på 200 000 kronor. Sex jurygrupper arbetar med att ta fram pristagare. Inför kommande års juryarbete kommer vi inom kort ledigförklara platser i flera jurygrupper. Håll utkik på vår webbplats under kommande veckor, kanske är det du som är med och utser nästa års pristagare? ■

Ny generalsekreterare för EBLIDA

– SWEDISH LIBRARIES are at the forefront of library development. They implement human rights and solidarity – the basic principles of the European foundation. I am very much looking forward to putting my experience, my skills and enthusiasm at the service of Swedish and European libraries!

Så kommenterar Guiseppe Vitiello sitt jobb som ny generalsekreterare för EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) i ett mejl till Svensk biblioteksförening. Vitiello har under de senaste 30 åren innehaft högre positioner inom bland annat Europakommissionen och Europarådet. Tidigare i karriären har han arbetat vid nationalbiblioteket i Florens, och undervisat vid universiteten i Orléans och Toulouse. Han är medlem i AIB (Italian Library Association) där han också innehaft en rad positioner. Han har en masterutbildning i statsvetenskap inriktad på internationella relationer och påbyggnadsutbildning i historia och biblioteksvetenskap, och har skrivit sex böcker och över hundra artiklar inom biblioteks- och informationsvetenskap och kulturhistoria.

Vitiello efterträder Vincent Bonnet. ■ **TEXT** MATILDA ANDRÉASSON GURENIUS

43%

Ett stort tack...

för ert engagemang i vår medlemsundersökning under oktober! Insamlingen av svar är nu avslutad, och svarsfrekvensen är glädjande hög.

– 43 % av medlemmarna har svarat på enkäten, och det är en hög siffra för den här typen av medlemsundersökningar. Det tyder på ett stort engagemang för föreningen, och även en vilja bland medlemmarna att påverka, säger Matilda Nilsson, projektledare på Enkätfabriken som genomfört undersökningen på uppdrag av föreningen. ■

TEXT MATILDA ANDRÉASSON GURENIUS

FOTO: JOHANNA VESTFÄLT

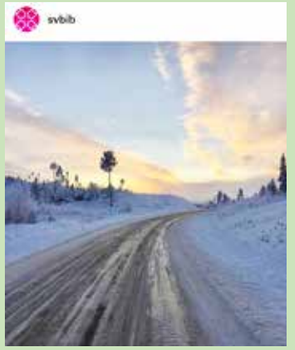

Mot våren med @svbib!

Vi fortsätter att låna ut vårt Instagram-konto under våren. Vad vill du berätta för föreningens medlemmar under en vecka? Kontakta vår redaktör på elza.zandi@svbib.se
Det är många som vill visa upp sin verksamhet, så vänta inte med att höra av dig om du önskar en särskild vecka! ■

FOTO: FREDRIK HJERLING

”Vi vill uppmuntra till interkulturella aktiviteter”

För ett drygt år sedan tillkom Expertnätverket för bibliotekens arbete med mångspråk och nyanlända. På kort tid har det blivit ett av föreningens största.

NÄTVERKET KOM TILL genom en sammanslagning av två tidigare nätverk inom närbesläktade områden och dess mål är att ge deltagare från folkbibliotek, skolbibliotek och regionbibliotek möjlighet att se frågorna ur olika perspektiv och att utvecklas i sitt dagliga arbete. Redan efter ett år präglas det av stort engagemang och fullsatta träffar.

– Nätverket behövs för utbyte av idéer och tankar, metodutveckling, kompetensutveckling och nätverksbyggande, säger Alireza Afshari, kontaktperson för nätverket.

UNDER TRÄFFARNA sätter nätverket, genom olika gäster, in biblioteksverksamheten i en större kontext så att bibliotekens samhälleliga roll blir tydligare. Verksamhet för nyanlända på bibliotek är en av nätverkets viktigaste frågor, tillsammans med att sprida forskning och goda exempel.

– Vi vill också uppmuntra till interkulturella aktiviteter som skapar möten på biblioteken vilket kan bidra till ökad integration, säger Cecilia Herdenstam, även hon kontaktperson för nätverket.

DET LIGGER mycket tanke och arbete bakom nätverksträffarna. Kontaktpersonerna omvärldsbevakar och bollar mycket idéer och tankar med varandra innan de färdigställer programmet.

– Det brukar vara ett aktivt nätverkande på träffarna och många ser just nätverkandet och möjligheten att prata med andra som har samma uppdrag som det viktigaste, säger Cecilia.

BÅDE ALIREZA Afshari och Cecilia Herdenstam tror att intresset för nätverket kommer att fortsätta. Nätverket anpassar sig efter situationen för de nyanlända, som hela tiden förändras efter det politiska läget, och efter de olika faser nyanlända går igenom.

– Behoven ser olika ut beroende på hur länge de varit i Sverige och detta diskuterar vi ofta. Vi vill bidra till att bibliotekspersonalen är flexibla och förberedda för samhällsförändringar och nya behov som kan uppstå, säger Cecilia Herdenstam. ■

TEXT ELZA ZANDI

LEDIGA JOBB

SOLLENTUNA SÖKER
vikarierande
barnbibliotekarie

Vi söker dig som vill ansvara för en utåtriktad och uppsökande verksamhet med fokus på förskolor och skolor, med utgångspunkt från alla våra tre enheter. Du representerar biblioteket på evenemang i kommunen och tar emot grupper i biblioteket.

Sök på kommunens hemsida senast den 7 december
Kortlänk: https://goo.gl/a5bnst

LUNDS UNIVERSITET
Bibliotekarie
till Lunds universitet, UB

Välkommen till ett av världens 100 främsta lärosäten. Nu söker vi en bibliotekarie för arbete på två av våra bibliotek: Universitetsbiblioteket och IIIEE:s (Internationella miljöinstitutets) bibliotek. I tjänsten ingår stöd och service till studenter och anställda och även att ansvara för IIIEE:s e-medieportfölj.

Ansök senast den 9 december
https://goo.gl/Dn8HWz

Välkomna till jobbtorget!

Platsannonsera i Biblioteksbladet! Här når du också dem som inte visste att de sökte jobb. Och biblioteksbladet.se håller öppet alla dagar.

Priser och info hittar du på biblioteksbladet.se/annonsera

B Posttidning
Biblioteksbladet
Oxtorgsgränd 2, 111 57 Stockholm

WE CREATE THE LIVING LIBRARY

BK LIBRARY INTERIORS
Biblioteksfabriken i Småland

www.bklibrary.se

wagner GUIDE 3.0

Den digitala orienteringskartan som visar era biblioteksbesökare och personal vart böcker, resurser och mycket mer finns lokaliserat i ert bibliotek!

www.wagnerwayfinder.com